© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

ГАЗЭТА БЕЛАРУСАЎ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ ЦАНА — PRICE ¢ 50

Беларус

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD
POST ADDRESS: BIELARUS, P. O. BOX 109, JAMAICA, N. Y. 11431, Tel.: AX 1-8038

Год XX. № 154 | Нью Ёрк | February — Люты 1970 | New York | Vol. XX. № 154

УРАЧЫСТАЕ СЬВЯТКАВАНЬНЕ 52-IX УГОДКАЎ АБВЕШЧАНЬНЯ ДЗЯРЖАЎНАЙ НЕЗАЛЕЖНАСЬЦІ

БЕЛАРУСКАЙ НАРОДНАЙ РЭСПУБЛІКІ АКТАМ 25 САКАВІКА 1918

АДБУДЗЕЦЦА Ў НЬЮ ЁРКУ Ў НЯДЗЕЛЮ 22 САКАВІКА 1970

У ПРАГРАМЕ

1. **10-ая гадз. нараніцы: Урачыстая Божая Служба** ў Катадральным Саборы БАПЦ сьв. Кірылы Тураўскага (401 Атлянтык эвэню ў Брукліне).
2. **2:00 гадз. папаўдні: Урачыстая Акадэмія,** у часе якой будуць прамаўляць кангрэсмэны й прадстаўнікі іншанацыянальных і беларускіх арганізацыяў, а таксама будзе багатая мастацкая праграма.

АКАДЭМІЯ АДБУДЗЕЦЦА Ў ЗАЛІ
BILTMORE HOTEL (Music Room)
Madison Avenue & 43rd Street, New York, N. Y. 10017

РЭГАБІЛІТАЦЫЯ СТАЛІНА Й СТАЛІНІЗМУ

Асуджэньне Сталіна й сталінізму на XX і XXII зьездах Камуністычнае партыі Савецкага Саюзу было выклікане канечнасьцяй ратаваць моцна захістаны пасьля сьмерці дыктатара аўтарытэт партыі й зваліць віну за ўсе антынародныя партыйныя злачынствы на аднаго памерлага ўжо Сталіна.

Што асуджэньне Сталіна й сталінізму было адно тактычным ходам, а ня шчырым жаданьнем партыйных верхаводаў зьмяніць прынцыпова партыйную лінію, сьветчыў перш-наперш і вельмі-ж несамавіты характар дэсталінізацыі. Калі, прыкладам, у Заходняй Нямеччыне самі Немцы зьвінавацілі й асудзілі ня толькі Гітлера, але й выканаўцаў ягонае палітыкі, правялі г. зв. дэнацыфікацыю, у выніку якой былі кінутыя ў турмы й адсунутыя ад палітычнага жыцьця тысячы ягоных суудзельнікаў, дык у Савецкім Саюзе вінаватым аказаўся адзін толькі Сталін. Ягоным аднадумцам і найбліжэйшым супрацоўнікам ня толькі ня спаў волас з галавы, але ўсе яны засталіся й далей пры ўладзе.

Савецкае грамадзтва не магло не заўважыць гэтага парадоксу, і таму ўся дэсталінізацыйная камэдыя не магла ня выклікаць адваротнае рэакцыі: дэсталінізацыя яшчэ больш абнізіла аўтарытэт партыі й канчаткова зьнішчыла давер да яе.

Тым ня менш, дэсталінізацыя мела й свае пазытыўныя бакі, магчыма нат, не прадбачаныя самымі дэсталінізатарамі. Яна дала магчымасьць савецкаму грамадзтву пачаць крытычна думаць, духова вызваліцца ад закасьцянелых партыйных догмаў ды цьвяроза глянуць на савецкую рэчаіснасьць. А пры супастаўленьні рэальнай рэчаіснасьці з камуністычнай дактрынай выявілася ўся няжыцьцёвасьць камуністычнай тэорыі, а канчатковая пабудова камунізму, як стварэньне запраўднага раю на зямлі, пачала ўспрыймацца, як фантастычная утопія.

Увесь гэты працэс, які можна назваць цэлай рэвалюцыяй думаньня й перакананьня савецкага грамадзтва, моцна запалохаў партыйныя вярхі. Партыя пабачыла й пераканалася, што ўсё астрыё антысталінізму ськівавалася супраць яе самой. Партыя пачала губляць ужо ня толькі давер, а й кантроль над народамі Савецкага Саюзу. А найбольш небясьпечным сталася для партыі тое, што сярод нерасейскіх народаў Савецкага Саюзу шыбка пачало ажываць глыбокае пачуцьцё нацыянальнага патрыятызму, а ў сувязі зь ім — і імкненьне да шырэйшага выяўленьня свае нацыянальнае існасьці.

У сувязі з гэтым напрыканцы 1965 — напачатку 1966 году ў цэлым Савецкім Саюзе пачаў зазначацца й штораз больш завайстрацца новы партыйны курс з мэтаю перасячы ў корані вызвольныя імкненьні падсавецкіх народаў і падпарадкаваць усё іхнае духовае жыцьцё партыйным дырэктывам. Дзеля таго, што ўсе непажаданыя для партыі зьявы выводзіліся з антысталінізму, партыя ня мела іншага выхаду, як хапіцца за рэгабілітаваньне Сталіна й сталінізму. Крывавыя сталінскія чысткі й іншыя злачынствы партыя пачала інтэрпрэтаваць, як гістарычную канечнасьць, абумоўленую тагачаснай нутранай і вонкавай палітычнай сытуацыяй. Партыйная прапаганда пачала пераконваць, што злачынствы Сталіна — гэта не злачынствы, а гістарычная канечнасьць.

Найбольш чулым барометрам палітычных настрояў і зьменаў у таталітарнай савецкай сыстэме зьяўляецца мастацкая літаратура, часткава іншыя галіны мастацтва. Гэтых настрояў бадай што нельга заўважыць беспасярэдня ў самым палітычным жыцьці, бо палітыка ў Савецкім Саюзе — вылучны манаполь партыі. Вось чаму вельмі часта даводзіцца аналізаваць савецкае палітычнае жыцьцё ды рабіць далёка йдучыя высновы на аснове мастацкае літаратуры.

Гэтак і ў дадзеным выпадку. Уся партыйная эквілібрыстыка ў дачыненьні да сталінізму асабліва зырка выявілася ў сфэры мастацкае літаратуры. Адным з прыкладаў гэтае эквілібрыстыкі несамавітая гісторыя із савецкім пісьменьнікам Аляксандрам Салжаніцынам. Калі ягоная аповесьць „Адзін дзень Івана Дзянісавіча", у якой зырка раскрытыя злачынствы сталіншчыны, у самым гарце дэсталінізацыі — у 1962 годзе — была надрукаваная навет з афіцыйнай апрабатай ЦК КПСС, дык наступныя ягоныя творы, ані не вайстрэйшыя ў васуджэньні сталіншчыны, ужо ня толькі ня былі надрукаваныя ў Савецкім Саюзе (затое надрукаваныя яны на Захадзе), але сталіся прычынаю войстрае партыйнае нагонкі й навет выключэньня іхнага аўтара із Саюзу савецкіх пісьменьнікаў ды, як інфармавала амэрыканская прэса, узяцьцем яго пад дамашні арышт у Маскве.

Асабліва зырка зазначылася партыйная тэндэнцыя рэгабілітаваньня Сталіна й сталінізму ў беларускай літаратуры. Характэрнай агульнай зьявай гэтае літаратуры другой палавіны 60-ых гадоў сталася аслабленьне, ато й спыненьне шырокага паказу й асуджэньня ў ёй канкрэтных зьяваў сталінскіх пагромаў 30-ых гадоў, што гэтак шырака было зазначылася ў творах беларускае літаратуры першае палавіны 60-ых гадоў. Ня выпадкова ў „Збор твораў у двух тамох" беларускага пісьменьніка Рамана Сабаленкі, што выйшаў у 1968 годзе, ня трапіла ягоная аповесьць 1964 году „Незамужняя ўдава", дарэчы адна зь лепшых гэтага пісьменьніка, у якой паказ жахаў сталінскага тэрору дасягнуў быў найбольш трагічнага адэнсаваньня.

У спробах рэгабілітаваньня Сталіна й сталінізму асаблівую вымову меў даклад Івана Мележа на пленуме праўленьня Саюзу пісьменьнікаў Беларусі 19 лістапада летась. Іван Мележ гэтак інтэрпрэтаваў і апраўдаў у сваім дакладзе сталінскі тэрор 30-ых гадоў:

„Багатай вопытам, дужаю выйшла нашая літаратура на рубяжы трыццатых гадоў. На рубяжы складанага часу, сур'ёзных выпрабаваньняў.

Ішла індустрыялізацыя. Пачалася масавая калектывізацыя. Была складаная расстаноўка клясавых сілаў. Была рэальная пагроза з-за мяжы: блізка ад Менску, у двух дзесятках кілямэтраў, пачыналася варожая белая Польшча. Памяць трывожылі яшчэ блізкія, войстрыя ўспаміны пра нямецкую й польскую акупацыю. І ўжо рэальнымі праявамі гразіўся зь Італіі, зь Германіі фашызм . . .

Трыццатыя гады прынесьлі ў нашае жыцьцё й многа горкага, трагічнага. Усё гэта вядома. Але ніколі не аслабляючы значэньня змрочных зьяваў, якія былі ў трыццатыя гады, у імя справядлівасьці, праўды мы ня можам ня бачыць, што ў праўдзе тых гадоў была й іншая, сьветлая, сацыялістычная рэчаіснасьць.

Многае й на добрае зьмянялася ў нашых вёсках. У калгасы йшла тэхніка, ішла культура. Прамысловасьць хутка зьмяняла воблік гарадоў . . ."

Ніяк нельга паверыць, каб гэткі таленавіты й наагул прынцыповы пісьменьнік, як Іван Мележ, які ў сваім рамане 1964-65 году „Подых навальніцы" аб'ектыўна асудзіў гэную „сьветлую, сацыялістычную рэчаіснасьць" 30-ых гадоў, у прыведзеных словах выказваў сваё шчырае перакананьне. У гэтым ягоным дакладзе цімала іншых сымптомаў, якія наводзяць на думку, што Мележаў даклад быў зрыхтаваны паводля дакладных партыйных інструкцыяў, а магчыма, быў уважна праверваны загадзя партыйнымі органамі.

Яшчэ выразьней у гэтым сэнсе ставіць пытаньне новы раман Уладзімера Карпава „Сотая маладосьць", надрукаваны ў нумарох за верасень, кастрычнік і лістапад „Полымя" леташняга году. Уладзімер Каркаў, пісьменьнік нявысокае мастацкае якасьці, быў заўсёды й дагэтуль верным выказьнікам партыйнае думкі ды із сэрвілістычнай руплівасьцяй выконваў у сваіх творах сацыяльныя заказы. Раман „Сотая маладосьць" ёсьць першай у беларускай літаратуры спробай рэгабілітаваньня сталіншчыны, а выведзены ў ім пэрсанаж былага сьледчага НКВД Караля, зь якім выразна салідарызуецца й сам аўтар, апраўдвае навет крывавую яжоўшчыну 1937 году. Ён кажа:

„Вось нас упікаюць трыццаць сёмым. У некаторых нядаўна нават пэнсію апалавінілі. А што да яго мы мелі? Катастрофу ў Гішпаніі. Так? Мадрыд, перамогу фашыстых. І ўсё гэта таму, што там пятая калёна дзейнічала. Згодна? І, заўваж, дзе — у буржуазнай Гішпаніі! А тут вайна набліжалася. Як яе трэба было сустрэць, няўжо зь пятай калёнай? Бо калі такую калёну стварылі ў Гішпаніі, дзе гарантыя, што не пастараліся стварыць у нас, у сацыялістычнай краіне? І, вядома, давялося чысьціць. І тут праўдзе ў вочы трэба глядзець".

Прыведзеныя словы партыйнага пісьменьніка ніякіх камэнтароў не патрабуюць.

Апошнім на сяньняшні дзень, але найбольш аўтарытэтным голасам у васуджэньні антысталінскіх перакананьняў сучасных беларускіх творчых працаўнікоў быў голас самога сакратара ЦК КПБ Станіслава Пілатовіча. У сваім дакладзе на рэспубліканскай нарадзе ідэалягічных работнікаў у студзені сёлета ў Менску Пілатовіч цьвердзіў:

„Мы можам і павінны, разам з паказам нашых канчатковых вынікаў, раскрыць перад новымі пакаленьнямі савецкіх людзей, моладзьдзю вайстрыню клясавай барацьбы ў пэрыяд будаўніцтва сацыялізму (г. зн. у 30-ых гадох — С. С.) і небясьпеку апартуністычных плыняў. Гэта тым больш неабходна таму, што некаторыя навуковыя работнікі, навет асобныя грамадазнаўцы спрабавалі прынцыповую барацьбу партыі за чысьціню марксізму-ленінізму разглядаць як памылкі партыі, народжаныя культам асобы".

Інакш кажучы, сталінскія пагромы 30-ых гадоў, сяньня сарамяжліва называныя нявінным словам „культ асобы", гэта не памылкі партыі, а „прынцыповая барацьба партыі за чысьціню марксізму-ленінізму".

Спробы рэгабілітаваньня Сталіна й сталінізму, ведзеныя галоўна кансэрватыўнымі коламі партыі, зьява ў Савецкім Саюзе сяньня бясспрэчная. У сувязі з гэтым ня можа ня ўзьнікаць трывожнага пытаньня: ці сьледам за ідэйным і палітычным зваротам партыі да сталінскае спадчыны з часам ня будзе й павароту да сталінскага масавага фізычнага тэрору?

Гэткія меркаваньні, на нашую думку, не абаснаваныя. Паўтарыць 30-ыя гады й крывавую яжоўшчыну партыя ўжо ня ў стане. І гэта як з прычынаў, што зайснавалі ўнутры Савецкага Саюзу, гэтак і зь меркаваньняў вонкавае палітыкі.

Гэнымі нутранымі прычынамі — згаданае вышэй карэннае духовае перараджэньне самога савецкага грамадзтва: поўнае банкроцтва ў ягоным перакананьні камуністычнае дактрыны, агульны недавер да яе, а, з другога боку, стыхійнае імкненьне гэтага грамадзтва да паўніні й паўнавартаснасьці духовага жыцьця.

Тут узноў добрым барометрам можа служыць мастацкая літаратура. Калі яшчэ сярод старэйшага пісьменьніцкага пакаленьня, што на собскай скуры перажыло сталінскія мэтады, выяўляецца сяньня свайго роду двулічнасьць: навонкі поўная партыйная ляяльнасьць, а ўнутры — супрацьлежныя гэтай ляяльнасьці перакананьні, дык сярод пісьменьніцкай моладзі няма й гэтага. Не зважаючы на партыйныя зьвінавачаньні, заклікі й накіроўваньні моладзь гэтая глухая ў дачыненьні да партыйнае дактрыны. Партыйная ідэалёгія й палітыка ёй гэтак ужо чужая, страціла для яе ўсякі жыцьцёвы сэнс, што партыя ня можа ўжо ніяк пацягнуць яе за сабой.

Моладзь гэтая жыве сяньня агульналюдзкімі й сваймі нацыянальнымі праблемамі, што ніяк не зьмяшчаюцца ў партыйнай дактрыне. Недарма сакратар ЦК КПБ Пілатовіч у згаданым сваім дакладзе быў змушаны сьцьвердзіць, што сяньня **„адна з найбольш агульных небясьпекаў тоіцца ў ажыўленьні нацыяналізму".**

Ня менш крытычная для Савецкага Саюзу й сяньняшняя міжнародная сытуацыя. Праўда, на карысьць Савецкага Саюзу сяньня несьвядома працуе блізарукая палітыка Захаду, што ўсё пакладае зманлівыя надзеі на мірнае суіснаваньне із Савецкім Саюзам і тым самым аддаляе ягоную катастрофу.

Але, з другога боку, крывавае здушваньне вызвольных імкненьняў у сатэлітных краёх моцна захістала ідэйнае адзінства й салідарнасьць міжнароднага камуністычнага руху на некарысьць Савецкага Саюзу.

Найбольшай-жа сяньня загрозай для савецкага камунізму стаўся ідэйны й палітычны канфлікт з камуністычным Кітаем, які, магчыма, прынясе яшчэ не адну неспадзеўку.

ЦК КПСС добра разумее, што практычны паварот да сталінскіх мэтадаў вельмі лёгка можа стацца для яе пачаткам канца.

Ст. Станкевіч

ЗАБАСТОЎКІ НА БЕЛАРУСІ

На Беларусі расьце супраціў калгасна-хвабрычнаму прыгону, як пра гэта сьветчыць сама савецкая прапаганда й адміністрацыйныя мерапрыёмствы. Гэтак, у Гомельскай вобласці паўторна зьняты із свайго становішча сакратар Гомельскага абкому кампартыі Беларусі. У кастрычніку летась быў зьняты з пасады сакратара абкому партыі Іван Языковіч, а ў студзені сёлета зьняты й ягоны наступнік А. Каргін. Прычына зьняцьця ў вабодвых выпадках тая самая: правал сельскагаспадарскіх плянаў, як вынік супраціву калгаснага сялянства. У маскоўскай газэце „Праўда" яшчэ 27-га сьнежня летась пісалася, што вінаваты не адзін Языковіч за тое, што ў вобласьці шмат якія раёны „з году ў год ня выконваюць плянаў вытворчасьці й пастачаньня прадуктаў жывёлагадоўлі". „Праўда" тады-ж зьвінаваціла за гэта й міністра сельскае гаспадаркі БССР С. Скарапанава.

Супраціў маскоўска-камуністычнай эксплятацыі працоўнае сілы й эканамічных рэсурсаў Беларусі не абмежаваны аднак да Гомельскае вобласьці ці да сельскае гаспадаркі. Як паведаміла Менскае радыё 31 студзеня сёлета, на праведзеным пленуме Магілеўскага абкому партыі разглядаліся тыя самыя цяжкасьці, што й у Гомельскай вобласьці. „Галоўную ўвагу ўдзельнікі пленуму, — сьцьвярджала радыё, — сканцэнтравалі на недахопах у разьвіцьці жывёлагадоўлі й шляхох выпраўленьня гэтых недахопаў".

Цівун партыйнае прапаганды газэта „Зьвязда" ў сваёй перадавіцы за 1 лютага сёлета — „Дысцыпліна працы" — б'е таксама трывогу, што справы дрэнь з дысцыплінай працы ў прамысловасьці Беларусі, у якой штораз шырэй ужываецца форма байкоту спосабам запавальненьня працы або проста няпрыходу на работу (У Амэрыцы гэтая форма байкоту ўжываецца шырака й ведамая пад назвай „гоў-слёў страйк" і „абсэнтэізм"). Вось што піша „Зьвязда" ў сваёй перадавіцы:

„Партыйныя арганізацыі многіх заводаў, хвабрык, будоўляў, калгасаў і саўгасаў вядуць вялікую работу па ўмацаваньню працоўнае дысцыпліны. Яны стараюцца, каб ніводнае яе парушэньне не засталося незаўважаным, каб для прагульшчыкаў, бракаробаў была створаная нецярпімая абстаноўка, каб супраць іх нацэльвалася грамадзкая думка ўсяго калектыву".

Грамадзкая думка, аднак, нацэленая не на прагульшчыкаў, а на эксплятататараў. І гэта змушае „Зьвязду" наракаць: „Нажаль, яшчэ шмат у якіх калектывах працоўная дысцыпліна на нізкім узроўні. Безадказныя адносіны да свае справы, частыя прагулы, спазьненьні на работу, вялікія страты працоўнага рабочага часу зьніжаюць прадукцыйнасьць працы, адмоўна ўплываюць на выкананьне дзяржаўных плянаў".

Да якіх канкрэтна памераў даходзіць байкот патагоннае камуністычнае сыстэмы, паказвае наступны прыклад з тае-ж „Зьвязды":

„У апошні час зьнізілася дысцыпліна на „Гомсельмашы". Толькі летась тут зрабілі прагулы каля тысячы чалавек. Дайшло да таго, што навет самі майстры прагульваюць. Як-жа тут змагаюцца з парушальнікамі? Ды ўсё тымі-ж адміністрацыйнымі мэтадамі. Летась, напрыклад, за прагулы звольнена 179 чалавек, а на таварыскіх судох разгледжана менш як 10 працэнтаў парушэньняў . . .

„Асаблівай увагі патрабуе моладзь. Як сьветчыць практыка, парушальнікамі дысцыпліны пераважна зьяўляюцца маладыя работнікі".

Вось як працоўныя паняволенае Масквой Беларусі, асабліва беларуская моладзь, сустракаюць соты юбілей нараджэньня ідэалёга гэтага паняволеньня — Леніна.

А. Будзіч

9-АЯ СУСТРЭЧА БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЕ АМЭРЫКІ

Галоўная Управа БАЗА правяла 5 і 14 лютага два пашыраныя паседжаньні ў справе рыхтаваньня й правядзеньня 9-ай традыцыйнай Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі. На паседжаньнях гэтых быў абмеркаваны плян Сустрэчы ды прынятыя наступныя пастановы: Сустрэча адбудзецца ў самым горадзе Нью Ёрку 5, 6 і 7 верасьня сёлета (на Лейбар-Дэй) і сваім ідэйна-палітычным аспэктам будзе прысьвечаная тэме — **Беларусь у змаганьні.** Разьвіваючы ў афіцыйнай частцы Сустрэчы гэтую тэму, будзе насьветлены сучасны беларускі нацыяналізм у ягоным супраціве ўзмоцненай сяньня савецкім рэжымам акцыі русыфікацыі, палітычнага паняволеньня й каляніяльнае эксплятацыі Беларусі.

Сустрэча склікаецца супольна Беларуска-Амэрыканскім Задзіночаньнем і Згуртаваньнем Беларусаў Канады.

© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

BIELARUS
Byelorussian Newspaper in the Free World
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.,
166 — 34 Gothic Drive, Jamaica, N. Y. 11432.
Subscription $ 6.00 yearly.

„БЕЛАРУС" —Газэта Беларусаў у Вольным Сьвеце
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае: Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне
Выпіска зь перасылкаю — 6 дал. на год.

БЕЛАРУСЬ У ЗМАГАНЬНІ

Калі адным словам схарактарызаваць палітычную сытуацыю Беларусі і сяньня, і на працягу цэлае эпохі ейнага нацыянальнага адраджэньня, дык больш адпаведнага й трапнага слова дзеля гэтага знайсьці нельга, як слова — **змаганьне.** Затым і тэмай традыцыйнай 9-ай Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі, што адбудзецца ў першых днях верасьня сёлета ў Нью Ёрку, вельмі мэтазгодна выбраная тэма — **Беларусь у змаганьні.**

Пасьля стагодзьдзяў свайго палітычнага й культурнага росквіту, магутнасьці й славы ў эпоху паасобных удзельных княстваў ад пачатку гісторыі й да XIII стагодзьдзя ды асабліва ў эпоху задзіночанае беларускае дзяржавы — Вялікага Княства Літоўскага, пачынаючы ад XIII стагодзьдзя, Беларусь на працягу XVII і XVIII стагодзьдзяў, у выніку гістарычных абставінаў, перажывала свой глыбокі палітычны, нацыянальны й культурны заняпад, застаючыся незалежнай дзяржавай у складзе Рэчыпаспалітай адно фармальна. У выніку падзелу Рэчыпаспалітай у канцы XVIII стагодзьдзя й анэксіі Беларусі Расейскай імпэрыяй, нашая Бацькаўшчына страціла й фармальна сваю дзяржаўнасьць. Пачалася шалёная русыфікацыя й палянізацыя беларускага народу, якому, сьледам за дзяржаўнай, паважна грэзіла й нацыянальная сьмерць.

У пачатку XIX стагодзьдзя, у выніку новага гістарычнага працэсу, зроджанага гэткімі эпахіяльнымі падзеямі, як Вялікая Француская Рэвалюцыя, Напалеонаўскія ваенныя паходы ды новы філязафічны й культурны кірунак — рамантызм, сярод народаў, што апыніліся былі таксама ў чужацкай няволі й перажывалі часы свайго заняпаду, наступнае эпоха іхнага нацыянальнага адраджэньня. Гэты гістарычны працэс не абмінуў і Беларусі.

Гісторыя беларускага народу ад пачатку XIX стагодзьдзя й да сяньня — гэта гісторыя ягонага нацыянальнага змаганьня, спачатку за захаваньне, выяўленьне й разьвіцьцё свае нацыянальнае існасьці, пасьлей — за аднаўленьне свае дзяржаўнасьці, як найвышэйшае формы нацыянальнага існаваньня. Найважнейшыя этапы гэтага змаганьня — паўстаньне Кастуся Каліноўскага, дзейнасьць Францішка Багушэвіча, Нашаніўства, Першы Ўсебеларускі Кангрэс і Акт 25 Сакавіка, нацыянальны ўздым 20-ых гадоў бягучага стагодзьдзя ды, наапошку, гэткі-ж нацыянальны ўздым 60-ых гадоў.

Змаганьне беларускага народу за сваю нацыянальную ідэю сяньня, у сувязі із шалёнай і праводжанай самымі рафінаванымі мэтадамі русыфікацыяй і дэнацыяналізацыяй, уваходзіць у новую фазу. Гэтая новая фаза змаганьня вызначаецца агульным нацыянальным супрацівам народу ўсякім спробам чырвонае Масквы выкараніць зь ягонае душы пачуцьцё нацыянальнае паўнавартаснасьці й апрычонасьці, падмяніць ягоную родную мову расейскай мовай, замяж беларускай нацыянальнай культуры накінуць яму культуру расейскую.

Сяньняшні нацыянальны супраціў народу — адзіна магчымая ў цяперашніх абставінах форма нацыянальнага змаганьня. Так, Беларусь і сяньня ў змаганьні. Мы, беларуская палітычная эміграцыя ў Вольным Сьвеце, ня маем права стаяць у баку ад гэтага змаганьня!

ПАРТЫЙНЫ НАСТУП ПРАЦЯГВАЕЦЦА

Сьледам за пленумамі Саюзу пісьменьнікаў, Саюзу кінаматаграфістых і Саюзу кампазытараў Беларусі ды напярэдадні Рэспубліканскай нарады ідэялягічных работнікаў, што склікаліся з нагоды ленінскага юбілею й былі прысьвечаныя павышэньню ідэйна-палітычнага ўзроўню мастацкае творчасьці, адбыўся 7 студзеня Аб'яднаны партыйны сход камуністых творчых саюзаў і арганізацыяў сталіцы.

Сход гэты, цалком прысьвечаны тэй-жа праблеме, як ніводзін із згаданых пленумаў, паставіў справу, як кажуць, рубам: усе галіны мастацтва й культуры павінны строга й бязь ніякіх засьцярогаў выконваць сацыяльны заказ, быць войстрай ідэйнай зброяй партыі ўва ўсіх ейных палітычных і ідэйных мерапрыёмствах. Галоўная думка і дакладу на сходзе першага сакратара Менскага гаркому партыі В. Шарапава, і ўсіх, што выступалі ў дыскусіі, у справаздачы „Літаратуры і Мастацтва" за 13 студзеня была сфармуляваная гэтак: **„У савецкага мастака няма больш пачэснага абавязку, чым дапамагаць партыі выхоўваць новага чалавека — будаўніка камунізму, разам з партыяй змагацца за чысьціню марксізму-ленінізму, супраць буржуазнай ідэялёгіі".**

Як і на загаданых пленумах творчых саюзаў, на сходзе гэтым былі сьцьверджаны ня толькі дасягненьні беларускага мастацтва ў ідэйнай і палітычнай роўніцы, але й шырака былі адзначаныя ды асуджаныя ягоныя заганы й недахопы. В. Шарапаў пачаў свой даклад ад несамавітага прымітыўнай аналёгіі, якой ніяк нельга тут ня прывесьці. Ён сказаў: **„Вынікам дзейнасьці прадпрыёмства зьяўляецца выпуск якой-небудзь прадукцыі. Вынікам дзейнасьці мастака таксама зьяўляецца выпуск прадукцыі, але прадукцыі іншага роду — духоўнай. Як і ў першым, так і ў другім выпадку брак недапушчальны. Але калі ў сфэры матар'яльнай вытворчасьці брак нясе з сабой страты матар'яльнага характару, дык у галіне духоўнага жыцьця, у галіне ідэйна-выхаваўчай брак абыходзіцца нявымерна даражэй, наносіць часам непапраўныя маральныя траўмы. Трактар, які не працуе, можна адрамантаваць, слабы падмурак будынку можна ўмацаваць, а вось уяўленьні недасьветчанага чалавека аб партызанскім руху ў Беларусі, узятыя з апошняй аповесьці Васіля Быкава „Круглянскі мост", „перарабіць" амаль немагчыма".**

Што за спрошчанае й прымітыўнае разуменьне мастацкае творчасьці ў гэтым ейным прыраўнаньні да прамысловае прадукцыі, тымчагам як абедзьве гэтыя зьявы зусім розныя й няпрыраўнальныя! Брак у трактары або ў падмурку будынку бясспрэчны й відавочны кажнаму. Але тое, што Шарапаў, выходзячы з вузка дагматычных пазыцыяў, называе бракам у ваповесьці Васіля Быкава „Круглянскі мост", для людзей, што глядзяць на жыцьцё шырэй і глыбей за гэныя дагматычныя нормы, ня брак, а бясспрэчнае дасягненьне пісьменьніка. Навет гэтак званая вульгарна - сацыялягічная крытыка 30-ых гадоў, дарэчы, аднагодна асуджаная сяньняшняй літаратурнай крытыкай і літаратураведай, усё-ж не адважвалася прыходзіць аж да гэткіх кур'ёзаў, да якіх прыйшоў сяньня адказны партыйны прадстаўнік В. Шарапаў.

Выходзячы з гэтага свайго прыраўнаньня ды разьвіваючы сваю думку далей, Шарапаў прыйшоў да яшчэ аднаго ня менш несамавітага кур'ёзу. Ён цьвердзіў: **„Нельга пагадзіцца і з тым, што адзіным крытэрыем, адзіным стымулам у дзейнасьці мастака зьяўляецца натхненьне, яго ўнутраны голас. Дзе-ж у такім выпадку адказнасьць, арганічнае адзінства камуністычных перакананьняў з мастацкім мысленьнем савецкага мастака, адзінства, якое спрыяе творчаму гарэньню?"** Інакш кажучы, там, дзе адзіным крытэрыем мастака ягонае творчае натхненьне, ягоны нутраны голас, а не сьвядомая камуністычная перакананасьць, там дзе няма выразнага выконваньня сацыяльнага заказу, там, паводле Шарапава, няма творчага гарэньня, няма й мастацтва. Але як, скажам дзеля прыкладу, можа паэта або мастак пэйзажысты выказаць гэную камуністычную перакананасьць у вобразах прыроды й краявідах роднага краю або кампазытар у гарманізацыі любоўнае песьні ці ў вапрацаваньні народных мэлёдыяў?

Шарапаў, як партыйны працаўнік, відаць, з мастацкай дзейнасьцяй ня мае нічога супольнага. Дык і ня дзіва, што ён гэтак спрошчана й прымітыўна глядзіць із свайго партыйнага панадворку на мастацкую творчасьць. Затое даводзіцца дзіву давацца, што ў унісон із Шарапавам выступілі на сходзе і тыя дзеячы мастацтва, што ачольваюць сяньня партыйныя арганізацыі творчых саюзаў, як пісьменьнік Аляксей Кулакоўскі, музыкавед Б. Смольскі, акторка тэатру імя Янкі Купалы Л. Рахленка, дырэктар Рэспубліканскага дому мастацтваў А. Калесьнічэнка, мастак У. Стэльмашонак, мастацкі кіраўнік Беларускай дзяржаўнай філярмоніі Р. Анчыкаў. Ня будзем гэтта паўтараць стаўляных імі зьвінавачаньняў пад адрысам іхных калегаў ды рэпрэзэнтаваных імі галінаў мастацтва. Зьвінавачаньні гэтыя сталіся ўжо трафарэтна шаблённымі й агульна ведамымі.

Затое зробім некаторыя агульныя высновы, што самі сабой напрошваюцца із завойстранай апошнім часам партыйнай кампаніі.

Ня важна, відаць, стаіць справа зь ідэйным і ідэялягічным узгадаваньнем беларускага грамадзтва, асабліва моладзі, калі спатрэбілася партыі надаць гэтай справе аж гэткае выняткавае значэньне ды прыймаць аж гэткія радыкальныя меры. Беларускае грамадзтва й моладзь хочуць мець сваю думку й свой пагляд на рэчаіснасьць, хочуць жыць шырэйшым і багацейшым духовым жыцьцём, чымся даецца ім у спрошчаных, звужаных і аднабаковых партыйных схэмах. І гэта асабліва палохае партыйныя вярхі.

Партыя пераканалася, што разбудаваны ёй да калясальных памераў і за вялізарныя матар'яльныя затраты апарат палітычнае асьветы, палітінфармацыі, агітацыі й прапаганды ўжо ня ў сілах даць рады із сваім заданьнем а затым партыйнае кіраўніцтва наважыла прыцягнуць на падмогу ўсе галіны мастацтва ды ў дырэктыўным парадку паставіць іх на вылучную службу для партыі.

Аднак літаратура й мастацтва ў васобе сваіх лепшых прадстаўнікоў, — а іх вялізарная бальшыня! — ніяк не даюцца ўпрэгчыся ў службовую ролю, вярнуцца да бяздушнага партыйнага дагматызму ды тварыць вылучна паводля сацыяльнага заказу. Дый ёсьць усе асновы ўважаць, што й не дапуцца яны ўпрэгчыся ў гэную службовую ролю, не зважаючы на ўзмоцнены партыйны наступ.

Спыніць і перасячы ў корані гэтае натуральнае й прыроднае імкненьне да творчае свабоды й вызваленьня ад усяго таго, што скоўвае людзкую думку, магчыма сяньня адно паўтарэньнем сталінскіх мэтадаў масавага фізычнага тэрору. Але паўтарэньне сталінскіх пагромных гадоў у сяньняшніх абставінах немагчымае, бо гэта было-б раўназначным з поўным банкроцтвам камуністычнай дактрыны і — ў далейшым няўхільным выніку — пачаткам канца ўсяе савецкае сыстэмы.

Ст. Станкевіч

БРАТЫ ЛУЦКЕВІЧЫ Й МЫ

2. „...А ТОЛЬКІ ХАЙ ШУКАЕ СВОЙ"

Яшчэ гімназістымі ў Менску ў канцы 1890-ых гадоў браты Луцкевічы стварылі гурток, мэтай якога было вывучэньне Беларусі ды сфармуляваньне кірунку й прынцыпаў ейнага палітычнага адраджэньня. Свой юнацкі запал служэньня народу яны панесьлі з сабой у Пецярбург, куды падаліся на вышэйшую навуку ды дзе была ладная грамада беларускае інтэлігенцыі й работнікаў

Тое, што ў Менску было вучнёўскім гуртком, у Пецярбурзе ператварылася ў Таварыства Беларускае Народнае Асьветы. Неўзабаве, аднак, у выніку энтузіязму й радыкалізму братоў Луцкевічаў, з Таварыства Асьветы выдзяляецца група й творыць, узімку 1902 году, Беларускую Рэвалюцыйную Грамаду. Пераназваная ў наступным 1903 годзе ў Беларускую Сацыялістычную Грамаду, новая партыя здабывае трывалую арганізацыйную аснову, пушчае моцныя карані ў беларускую народную глебу, ды стаецца вызначальным фактарам далейшага адраджэньня Беларусі. Адчыняецца новы пэрыяд беларускае палітычнае гісторыі, пэрыяд, што носіць імя нашаніўства ад назвы неафіцыйнага органу Беларускае Сацыялістычнае Грамады газэты „Наша Ніва", што пачала выходзіць у 1906 г. неўзабаве па скасаваньні забароны беларускага друку.

Нашаніўства дасюль атаесамлялася пераважна зь літаратурным адраджэньнем, а часамі проста зь мінорна-наракальнымі нотамі ў вадраджэнскай літаратуры. Але нашаніўства — гэта куды больш, чымся літаратурны рух. Нашаніўства — гэта шырокая й усеабдымная плынь нацыянальнага будаўніцтва — арганізацыйна - палітычнага, эканамічнага, духовага, культурнага. Выявілася яна адно найзырчэй у літаратуры ды вывучаная найбольш зь літаратурнага боку.

Застаючыся й надалей больш людзьмі пачуцьцяў, чымся людзьмі дзеі, мы і ў пазнаваньні свае мінуўшчыны аддаём перавагу вартасьцям мастацка-духовым перад палітычна-арганізацыйнымі. А якраз у гэтым апошнім аспэкце, у арганізацыйна-палітычным, ляжыць найперш веліч і заслуга братоў Луцкевічаў. Сваім арганізацыйным талентам, узмоцненым гарачай спагадай крыўджанаму народу, ды глыбокай адданасьцяй справе нацыянальнага дабрабыту, яны ня толькі здолелі сфармуляваць перад беларускім адраджэньнем палітычную праграму й надаць ёй партыйна-арганізацыйную структуру, але й забясьпечыць паступовае пашырэньне гэтае праграмы ў шырокіх масах беларускага грамадзтва. Беларускі паэта й грамадзкі дзеяч Зьмітра Жылуновіч, усьведамлёны нацыянальна ў 1908 годзе вылучна дзякуючы „Нашай Ніве", у 1924 годзе ў менскім зборніку „Беларусь" пісаў пра першыя гады разьвіцьця заснаванае братамі Луцкевічамі Беларускае Сацыялістычнае Грамады: „Сельскі настаўнік, лясьнік, дробны чыноўнік, рамесьнік-рабочы, хлебаробселянін пакіравалі ў Беларускую Сацыялістычную Грамаду, хапіўшыся за чытаньне беларускае літаратуры, за агітацыю й прапаганду на беларускай мове. На працягу нядоўгага часу (канец 1905-1906 гг.) нарадзіўся шырокі слой сьвядомых нацыянальна Беларусаў".

У верасьні 1906 году, калі йшчэ ня было на сьвеце „Нашай Нівы", карэспандэнт пецярбурскага часапісу „Окраины России" (№ 27, б. 465) паведамляў зь Беларусі: „усе беларускае ў нас прывыклі атаесамляць зь Беларускай Сацыялістычнай Грамадой, якая дамагаецца аўтаноміі Беларусі".

Палітычная свабода краю, як шлях да забясьпечаньня эканамічнага й культурнага дабрабыту народу, сталася асноўнаю мэтаю братоў Луцкевічаў. Як два казачныя асілкі з фантастычнага народнага апавяданьня браты Іван і Антон дзеляць ролі: першы, выдатны арганізатар і дасканальны знавец беларускага мастацтва, займаецца арганізаваньнем сяродкаў на выдаваньне газэты ды рэпрэзэнтацыяй беларускае нацыі на міжнародных канфэрэнцыях і нарадах — у Парыжы, Жэнэве, Вільні, Пецярбургу ды іншых мейсцах Расеі й Заходняе Эўропы; другі, дзякуючы свайму літаратурнаму й журналістычнаму таленту аддаецца працы ў газэце „Наша Ніва", што гуртуе вакол сябе творчы талент, закладае падмуркі палітычнае дзейнасьці, палымяным словам будзіць у народзе нацыянальную сьведамасьць ды заклікае да супольнага грамадзкага высілку ў імя абароны сваіх нацыянальных правоў.

Савецкія партыйныя гісторыкі закідаюць Беларускай Сацыялістычнай Грамадзе, што яна, бач, не пайшла далей за культурніцкую дзейнасьць і ніякае праўдзівае рэвалюцыйна-палітычнае работы не праводзіла. Гэта цьвердзяць апалягеты бальшавіцкае партыі, якая на Беларусі да 1918 году беларускай працай, беларускім нацыянальным адраджэньнем ані не займалася, ані ня цікавілася. Дэлегат Беларускай Сацыялістычнай Грамады Шчасны (праўдападобна сам Іван Луцкевіч) яшчэ на пецярбурскай міжнацыянальнай канфэрэнцыі 1907 году даў адказ на падобныя зьвінавачваньні: „У нас, — казаў ён, — сацыялістыя праз неабходнасьць становяцца й культуртрэгерамі. Ксяндзы да апошняга часу мелі больш уплыву на сялянаў, чым сацыялістыя, вылучна затым, што апошнія, прыналежныя да агульна-расейскіх партыяў, ня мелі ніякае нацыянальнае праграмы й ня лічыліся з асаблівасьцямі беларускага жыцьця". Неймениш лічылася з асаблівасьцямі беларускага жыцьця якраз тая партыя, якой у кастрычніку 1917 году пашэньціла захапіць уладу ў Петраградзе ды павуціньнем нацыянал-дэмагогіі й гвалтам збройнае сілы апутаць Беларусь. Аднаго бальшавіком не ўдалося паняволіць — ідэі вольнае Беларусі, беларускае дзяржаўнае самастойнасьці, што натхняла братоў Івана й Антона Луцкевічаў ды якую яны паклалі ў васнову свае нацыянальна-адраджэнскае дзейнасьці, пашырылі й замацавалі ў шырокіх масах беларускага народу.

Кажны чалавек упаасобку і кажнае грамадзтва, каб магчы ацэньваць навакольную рэчаіснасьць ды йсьці наперад сваім гістарычным шляхом, мусіць памятаць сябе ад самага раньняга веку. Сіла самапамяці дае сілу жыцьцёвага дазнаньня, сілу мудрасьці, і гэта як у пляне індывідуальным, гэтак і нацыянальным. Народ, што не памятае сябе самога, што хворы на калектыўную амнэзію, страту памяці, будзе заўсёды ахвяраю чужацкіх маніпуляцыяў ды інтрыгаў. Вось чаму нашаніўцы гэткую вялікую вагу надавалі пашырэньню асьветы ў народзе, як першага кроку да гістарычнага й палітычна-актуальнага самапазнаньня. Вось чаму й цяпер, нашымі днямі, у паняволенай Беларусі, над якой павісла здань нацыянальна - духовага выміраньня, патрыятычна настаўленая частка народу ўхапілася, як за найбольш надзейную дошку ратунку, за захаваньне гістарычных помнікаў свайго краю, аднаўленьне свае мінуўшчыны.

Адзін зь вялікіх нашаніўцаў і найбліжэйшых супрацоўнікаў братоў Луцкевічаў, сталы супрацоўнік „Нашае Нівы", а пасьля й ейны галоўны рэдактар, Янка Купала, сваю паэму-легенду пра паўстаньне Магілева — „Магіла Льва" — пачынае гэткім уступам - асэнсаваньнем нацыянальнае гісторыі й гістарыяграфіі:

Нам продкаў кемкасьць захавала
Шмат весьцяў дзіўных з быўшых
год,
Хоць гэтых весьцяў ўжо нямала
ў няпамяць кінуў сам народ.
Пачнём дакапывацца самі
Разгадку нашых крыўд і бед,
Што леглі цёмнымі лясамі
На нашай долі з даўных лет.
Пачнём някратаны паданьні
Сачыць пад бацькаўскай страхой,
Шукаць ад раньня і да раньня,
А толькі хай шукае свой.

Чаго-ж мы можам навучыцца з „продкаў кемкасьці", у тым ліку й тых продкаў, чыю памяць мы сяньня ўшаноўваем, калі няма змогі сачыць „някранутыя паданьні пад бацькаўскай страхой", калі віхор бязладзьдзя зьнёс знад галавы бацькаўскую страху ды, — як добра сказала паэтка, — „долю ўсьпеніў, пакамечыў, нас, як лісьцё, сарваў з гальля, пагнаў па пушчах, па пустэчах, дзе не аруць і не сьпяляць"? Дзе нам цяпер шукаць „весьцяў дзіўных быўшых год"?

Жыцьцё Івана й Антона Луцкевічаў — выдаўцоў „Нашае Нівы" ад 1906 да 1915 году ды газэты „Гоман" ад лютага 1916 году да канца 1918-га — дае ці не найлепшы адказ на пастаўленае пытаньне — і тым, што засталіся пад бацькаўскай страхой, і нам, бясстрэшнікам.

Я. Запруднік

БЕЛАРУСКІ ПРАДСТАЎНІК НА ЎКАІНСКАЙ УРАЧЫСТАСЬЦІ

У сыботу 24 студзеня ў Лёс Анджэлес перад Сіты Гол адбылося ўрачыстае падняцьце ўкраінскага нацыянальнага сьцягу з нагоды 52-іх угодкаў абвешчаньня Дзяржаўнай Незалежнасьці Украінскай Народнай Рэспублікі. Паміж ганаровых гасьцей на ўрачыстасьці быў і беларускі прадстаўнік, як сябра мясцовай арганізацыі Амэрыканскага Камітэту Каліфорніі за Свабоду Паняволеных Народаў.

Мэр гораду Лёс Анджэлес Сэм Ёрты пасьля ўрачыстай праграмы прыняў удзел у сьвяточным пачастунку пад адкрытым небам, падчас якога знаёміўся з прысутнымі прадстаўнікамі розных нацыянальнасьцяў.

Н.

© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

20-Ы АГУЛЬНЫ ЗЬЕЗД ЗБК

31-га студзеня 1970 г. у Беларускім Рэлігійна-Грамадзкім Цэнтры ў Таронта старшыня ўступаючай Галоўнай Управы ЗБК сп. М. Ганько прывітаньнем і агульна адсьпяванай малітвай „Беларусь наша Маці Краіна" адчыніў 20-ты Агульны Зьезд Сяброў і Дэлегатаў Згуртаваньня Беларусаў Канады.

Лістоўныя прывітаньні ад Старшыні Рэдакцыйнай Калегіі газэты „Беларус" д-ра Станіслава Станкевіча, ад Старшыні Галоўнай Управы Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня інж. Вячаслава Станкевіча, ад Старшыні Акругі БАЗА ў Нью Ёрку сп. Міхася Тулейкі, ды асабістыя Старшыні Парахвіяльнае Рады БАПЦ Сьв. К. Тураўскага ў Таронта сп. Уладзімера Целеша сваёй шчырасьцю пажаданьняў посьпехаў у працы далі Сходу духовую падтрымку й пачуцьцё, што ў чужым моры мы не адны, што ёсьць і іншыя беларускія арганізацыі, якія робяць такія-ж намаганьні й імкнуцца да тае-ж, што й мы, мэты. І мы ўсім тым, хто ў важныя часіны жыцьця ЗБК не забыў нас ды перадаў добрыя словы пажаданьняў, шчыра ўдзячныя.

Мандатная Камісія ў складзе старшыні — маг. А. Грыцука, сакратара — д-ра Я. Садоўскага й сябры — сп. В. Касьцюкевіча праверыла мандаты й абвесьціла Сход правамоцным. Яна й правяла выбары Прэзыдыюму Сходу, у які ўвайшлі: Старшыня — д-р Б. Рагуля й сакратар маг. А. Грыцук.

Із справаздачаў Аддзелаў ЗБК Таронта, Садбуры й Лёндану, Сяброў і Старшыні Галоўнай Управы ды Нагляднае Рады выявілася, што пэрыяд 19-ае кадэнцыі, ад 22 чэрвеня 1968 г. да 31 студзеня 1970 г., быў важным і цікавым.

1968 год быў юбілейным годам БНР, годам 8-ае Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі, годам прысьвечаным правом чалавека й 20-цігодзьдзем заснаваньня першае ў Канадзе беларускае нацыянальнае арганізацыі — Згуртаваньня Беларусаў Канады.

1969 год адзначаў 15-я ўгодкі заснаванае стараньнем ЗБК першае ў Канадзе парахвіі БАПЦ Сьв. К. Тураўскага ў Таронта. У 1969 годзе выкупленая была гіпатэка на будынку Беларускага Рэлігійна-Грамадзкага Цэнтру ў Таронта, суўласьнікам якога зьяўляецца ЗБК. У гэным годзе была аформленая купля першага ў Канадзе беларускага адпачынковага Цэнтру „Слуцак" зь яго царкоўна-грамадзкай дзялянкай.

На працягу 19-ае кадэнцыі БР-ГЦ у Таронта гасьціў такіх выдатных асоб, як паэтка Натальля Арсеньнева-Кушаль і старшыня БІНіМ у Нью Ёрку д-р Вітаўт Тумаш. Першы раз у нашым Цэнтры была наладжаная выстаўка малярскага мастацтва Галіны Русак.

І дзеля таго, што пэрыяд часу быў важны, ён вымагаў ад Галоўнае Управы ЗБК большых высілкаў і працы, а таму, што яны былі зробленыя — час быў і цікавы.

Праца 19-ае Галоўнае Управы ЗБК, накіраваная ідэялягічна ў напрамку змаганьня за жыцьцё й чалавечыя правы беларускага народу, мела некалькі аспэктаў. Імі былі:

1. Культурна-асьветная й нацыянальна-ўзгадавальная праца сярод беларускага грамадзтва Канады.

2. Прапагаваньне ў вольным сьвеце імя й імкненьняў беларускага народу да дзяржаўнай незалежнасьці.

3. Падтрымоўваньне БАПЦ, як педарумовы, безь якой ня можа быць і дзяржаўнай сувэрэннасьці.

4. Умацаваньне нутранай арганізацыі, як перадумовы, безь якой ня можа быць і эфэктыўнай працы.

5. Будаваньне матар'яльнай базы, як асновы для нашай працы.

Гэтыя аспэкты працы зазубліваюцца й цесна між сабой вяжуцца.

ЗБК верыць у супрацоўніцтва з усімі беларускімі арганізацыямі, што стаяць на груньце 25 Сакавіка, і таму ёсьць сябром Каардынацыйнага Камітэту Беларусаў Канады, праз які праца нацыянальна-ўзгадавальная сярод сваіх і палітычна-прапагандовая між чужых можа быць куды болей эфэктыўнай. Як дагэтуль у Канадзе, дзякуючы дзейнасьці ККБК, толькі найвялікшае нацыянальнае сьвята 25 Сакавіка адзначаецца ўсімі беларускімі арганізацыямі супольна. Іншыя нацыянальныя гадавіны, як Дзень Герояў Беларусі, Дзень Прадславы — Еўфрасіньні Полацкай, 50-я ўгодкі сьмерці Івана Луцкевіча й 30-я ўгодкі сьмерці Антона Луцкевіча, ЗБК адзначала асобна.

Хоць пад фірмай ЗБЖК і БІНіМ у Канадзе, але сябрамі Галоўнае Управы ЗБК, наладжаны быў вечар паэзіі Натальлі Арсеньневай, даклад д-ра Вітаўта Тумаша — „Гэтман Рыгор Хадкевіч, як ідэйны пасьлядоўнік д-ра Франьцішка Скарыны (да 400-х угодкаў друкарні ў Заблудаве)", даклады аб Канстанцыі Буйле й Камільлі Марцінкевічанцы — д-ра Раісы Жук-Грышкевіч, і даклад „Мастак і асяродзьдзе" маг. Галіны Русак.

За кадэнцыю наладжана было пяць выставак. 1. Найбагацейшая матар'ялам і найпрыгажэй аформленая выстаўка ладжаная 16 лістапада 1968 г. на сьвяткаваньне 20-тых угодкаў ЗБК давала абраз жыцьця, працы й дасягненьняў ЗБК за 20 год (глядзі „Беларус" № 140).

2. Другая вялікая выстаўка наладжаная ў канцы верасьня 1969 г. на 15-я ўгодкі БАПЦ у Канадзе адлюстроўвала падзеі з жыцьця БАПЦ ня толькі у Таронта ці Канадзе, але й у ЗША ды Аўстраліі.

3. Каштоўнымі з акадэмычнага пункту гледжаньня экспанатамі адзначалася выстаўка да вышэй успомненага дакладу д-ра В. Тумаша.

4. Наглядную ілюстрацыю да дакладу д-ра Вінцэнта Жук-Грышкевіча аб жыцьці й нацыянальна-палітычнай дзейнасьці Івана й Антона Луцкевічаў тварыла выстаўка ладжаная на Акадэмію памяці гэтых найвялікшых дзеячоў беларускага адраджэньня.

5. Іншы характар мела выстаўка абразоў Галіны Русак, спалучаная з дакладам „Мастак і асяродзьдзе".

„Пакажы мне сваю хату, а я даведаюся, хто ты" — кажа прыказка. Раз наведала наш БР-ГЦ група турыстых — удзельнікаў танцавальнага ансамблю — з СССР. Адзін зь іх кінуў рэпліку: „Вы не прападзеце, як кажа ваш Багушэвіч". Іншыя гаварылі, што яны знаёмыя з творамі Купалы, Коласа, ведаюць аб Скарыне.

Галоўная Управа ЗБК надае афармленьню свае „хаты" нацыянальна - ўзгадавальнае значаньне. Да калекцыі патрэтаў нашых слаўных продкаў, за апошнюю кадэнцыю, дайшлі патрэты Івана й Антона Луцкевічаў, выдадзены ў Нью Ёрку (Паблік Ляйбрэры) дрэварытны патрэт Скарыны, загаловачная бачына яго Біблії й загаловачная бачына Літоўскага (Беларускага) Статуту.

У галіне нацыянальна-палітычнай — падаваньня перад сьветам свайго голасу — найважнейшым, што зрабіла ЗБК, гэта Рэзалюцыя ад 19-га Зьезду ЗБК сьціраваная да Задзіночаных Нацыяў, што дамагалася чалавечых правоў для беларускага народу на Бацькаўшчыне, паняволенага й сыстэматычна вынішчанага расейскім каляніялізмам у форме камунізму. Рэзалюцыя была выслана Генэральнаму Сакратару ЗН У Тану, Прэм'еру Канады П'еру Трудо й шасьцідзесяцём Дэлегацыям Задзіночаных Нацыяў.

ЗБК сьведамае ў сваіх незалежніцкіх імкненьнях ня толькі падтрымлівае сваю БАПЦ, але й лічыць сваім абавязкам сьцерагчы й бараніць яе, як факту здабытае ўжо духовае незалежнасьці. Галоўная Управа ЗБК рупіцца пра гарманійнае супрацоўніцтва з Парахвіяльнай Радай БАПЦ у Таронта. Наглядным прыкладам гэтага было сьвяткаваньне 15-цігодзьдзя Парахвіі БАПЦ, а фактычным прыкладам набыцьцё супольнай собскасьці — будынку БР-ГЦ. Другім прыкладам цеснага сужыцьця ЗБК й Парахвіі ёсьць факт, што сябры ЗБК, якія ёсьць і собсьнікамі „Слуцку", даравалі, як складчыну із сваіх удзелаў, для БАПЦ вялікую дзялянку. Супрацоўніцтва адбіваецца ў дзейнасьці ды самым існаваньні, заснаванай стараньнем ЗБК у 1952 годзе Беларускай Крэдытовай Касы ў Таронта, якая па сяньня праспэруе, абслугоўваючы нашыя арганізацыі й іх сяброў. І так нацыянальная, рэлігійная й гаспадарская арганізацыі, зьнітаваньня міжсобку, адна другую ўспамагаюць. ЗБК за апошні год прыдбала сабе чатырох новых сяброў.

Пасьля дыскусіяў над справаздачамі, Сход прызнаў уступаючай Галоўнай Управе абсалютэрыюм зь „вялікай, вялікай" падзякай.

Да найважнейшых пунктаў прынятага Зьездам пляну працы на будучыню належылі: справа моладзі, прэсы, нацыянальна-асьветнай працы, вонкавых дачыненьняў, справы нутранай арганізацыі.

Агульны Зьезд ЗБК выслаў прывітальны ліст Прэзыдэнту Рады БНР інж. Міколу Абрамчыку.

У выніку выбараў у новую Галоўную Управу бальшынёй галасоў увайшлі: Старшыня — маг. А. Грыцук, заступнік старшыні — сп. В. Касьцюкевіч, сакратар — д-р Р. Жук-Грышкевіч, скарбнік — сп. М. Ганько, рэфэрэнт вонкавых дачыненьняў — сп. К. Акула. У Наглядную Раду ўвайшлі: сп. сп. Я. Чорны, Я. Баран і Б. Кірка. У Сяброўскі Суд — сп. А. Протас, сп-ня О. Грыцук і сп-ня Л. Рагуля.

Зьезд закочыў сваю працу адсьпяваньнем Нацыянальнага Гімну.

Р. Жук-Грышкевіч

ВЫСЬВЯЧЭНЬНЕ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДЗКАГА ДОМУ Й АДЧЫНЕНЬНЕ БЕЛАРУСКАГА КЛЮБУ „САКАВІК" У БРАДФАРДЗЕ

У жыцьці Беларускае калёніі гораду Брадфард ды й усяе Ангельшчыны адбылася важная грамадзкая падзея.

20 сьнежня летась настаяцель БАПЦарквы ў Вялікай Брытаніі а. Янка Абабурка выканаў абрад высьвячэньня новакупленага Беларускага Грамадзкага Дому ў Брадфардзе.

Пасьля высьвячэньня таго-ж дня быў фармальна адчынены Бар „Крыніца" ў тым-жа Доме прадстаўніком Дырэкцыі Браварні „Тэтлэй" сп. Мэк-Брэды.

У сыботу 17 студзеня сёлета пры шматлюдным удзеле беларускіх і ангельскіх гасьцей і афіцыйных прадстаўнікоў ангельскага грамадзтва й самаўраду гораду Брадфард, прадстаўнікоў беларускіх арганізацыяў зь Лёндану й іншых гарадоў Ангельшчыны, а таксама іншанацыянальных арганізацыяў быў афіцыйна адчынены Лёрдам Мэрам Брадфарду Алдэрманам Эдвардам Ньюбэй Беларускі Грамадзкі Клюб „САКАВІК" у Брадфардзе.

Падробная справаздача з гэтых урачыстасьцяў будзе надрукаваная ў наступным нумары нашае газэты.

СХОД СЯБРОЎ БАЗА У НЬЮ ЁРКУ

Управа Ньюёркаўскага Акруговага Аддзелу БАЗА ў нядзелю 15 лютага склікала Агульны Сход сваіх сяброў, прысьвечаны як агульнай актывізацыі дзейнасьці арганізацыі, гэтак і выкананьню найбліжэйшых канкрэтных заданьняў, галоўна — падрыхтаваньню й правядзеньню супольна з Галоўнай Управай ды ўправамі Аддзелаў у Нью Джэрзі й Лёнг Айлэнд урачыстага сьвяткаваньня 52-іх угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі, а так-жа дапамогі Галоўнай Управе БАЗА ў рыхтаваньні й правядзеньні 9-ай Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі, што адбудзецца ў пачатку верасьня ў Нью Ёрку.

Сход адбыўся за сталамі пры каве й сьціплай закусцы. Пасьля малітвы прысутнага на Сходзе Уладыкі Васіля, Сход адчыніў старшыня Управы Ньюёркаўскага Акруговага Аддзелу БАЗА сп. Міхась Тулейка вельмі актуальным зваротам да сяброў і заклікам узмоцніць свой удзел у дзейнасьці Аддзелу. Тады сябра Управы сп. Міхась Міцкевіч падробна паінфармаваў пра праведзеную ўжо цяперашняй Управай грамадзкую дзейнасьць, а культурны рэфэрэнт Управы сп. Антон Шукелайць зрабіў справаздачу з культурна-асьветнай дзейнасьці Аддзелу. Прысутныя сябры выказалі належную руплівасьць справамі свае арганізацыі ды абмяняліся думкамі пра большую актывізацыю ейнае дзейнасьці.

У сувязі з тым, што склад Управы Аддзелу аказаўся з розных прычынаў сяньня здэкамплектаваным, а ейныя заданьні ня толькі ня зьменшыліся, а й павялічыліся, пастаноўлена было дакааптаваць у Управу Аддзелу сп-чну Галіну Орсу й Пётру Манькоўскага ды зь няпрысутных на Сходзе, спадзяючыся на іхную згоду, сп. Гіпаліта Паланевіча й сп. Міколу Кунцэвіча.

Прысутны на Сходзе рэдактар газэты „Беларус" д-р Станіслаў Станкевіч паінфармаваў пра дзейнасьць як Рэдакцыйнае Калегіі „Беларуса", гэтак і прадстаўнікоў ды супрацоўнікоў газэты у іншых асяродзьдзях ЗША, а таксама ў беларускіх асяродзьдзях у іншых краёх Вольнага Сьвету. Ён сьцьвердзіў, што газэта „Беларус" ня толькі фармальна, а й фактычна сталася органам і здабыткам усяе беларускае эміграцыі. У сувязі з гэтым усе беларускія асяродзьдзі як у ЗША, гэтак і ў Канадзе, Ангельшчыне, Аўстраліі й іншых краёх актыўна супрацоўнічаюць з газэтай, пашыраюць яе і ўтрымліваюць фінансава.

Не зважаючы на тое, што шмат якія сябры былі няпрысутныя галоўна з прычыны дрэннага надвор'я, Сход прайшоў на высокім грамадзкім узроўні й выявіў шчырую руплівасьць прысутных справай свае арганізацыі й заплянаваных ёю мерапрыёмстваў.

НАШТО БЛЫТАЦЬ МСЬЦІСЛАЎЛЬ І СУЗДАЛЬ

Як сэрэбраная падкова, скутая стромкімі берагамі, агінае Мсьціслаўль дачка Сожу прыгажуня Вехра, нібы абараняючы горад з усходу. На гэтых берагох вядомых пад назовамі гораў — Замкавае, Дзявочае, Траецкае, Могілкавае, Манастырскае — абы-дзе захаваліся рэшткі колішніх вайсковых умацаваньняў. А з боку заходняга затульвае яго даўгі ды глыбокі Цялячы роў. Не дарма пра князя Мсьціслава Раманавіча, ад якога, паводля прыпушчэньняў, ён атрымаў сваё ймя, захавалася прыказка — Мсьціслаў не аднаго сьціснуў. Ня выпадкова на гэрбе гораду, дараваным яму ў 1634-м годзе, быў меч, а пад ім шчыт. І хай сабе назоў чароўнае Дзявочае гары паходзіць, як сьцьвярджаюць гісторыкі, ад грознага радзіміцкага бога Дзіва, на думку тубыльцаў, ён паўстаў ад тутэйшых дзяўчатаў, якія перад варожым нападам за адну ноч нацягалі сюды ў сваіх хвартушкох зямлі.

Але хоць Мсьціслаўль, зьяўляючыся некалі сталіцай удзельнага княства, заснаванага князем Лугвеніем-Сымонам Альгердзічам, займаў вялікі абшар ад Цялячага рову да Вехры, хоць адсюль паходзяць і бліжэйшы спадкаемца Франьцішка Скарыны Пётра Мсьціславец і скульптар Сьцяпан Палубес, творы якога аздоблівалі Крамлёўскія харомы, не спрабуйце шукаць тут манумэнтальных сьветкаў ягонае гісторыі і культуры — архітэктурных помнікаў. Таму мімаволі зьдзіўляе, што горад улучаны цяпер у турыстычны маршрут, бо бадай нічога зь ягонае старадаўніны ў ім не засталося.

Яшчэ залетась у газэце „Літаратура і Мастацтва" за 17-га верасьня зьявіўся артыкул П. Місько з паэтычным загалоўкам „Дрэмле памятка дзён, што ў нябыт уцяклі..." Аўтар пачынае яго падзагалоўкам „Ці быць Беларускаму Суздалю?" і далей пераходзіць да намеру ператварыць сучасны Мсьціслаўль у горад-музэй. І справа тут навет ня ў тым, што, як слушна адзначае гэрой апавяданьня Ўладзімера Кудзінава „Грэнадзёр цяжкое артылерыі", зьмешчанага, ў „Полымі" за леташні кастрычнік: „Сорак год на народныя ахвяраваньні будавалі ў Маскве храм Хрыста-Збавіцеля, як помнік перамогі над Напалеонам. Зламалі. Цяпер схамянуліся, пачалі рэстаўраваць Растоў, Суздаль, Салаўкі, але ці гэта зьменіць што". Справа таксама не ў даволі плыткім параўнаньні Мсьціслаўля із Суздалем, бо кажны зь іх мае сваё апрычонае нацыянальнае аблічча. А справа палягае пераважна ў тым, што ўсё-ж у Суздалю захавалася больш за пяцьдзесят архітэктурных помнікаў, а ў Мсьціслаўлі бяз малага ніводнага.

Калісьці цэнтр Мсьціслаўля ўпрыгожваў велічны Мікалаеўскі сабор, пабудаваны ў пачатку 18-га стагодзьдзя. Асаблівую каштоўнасьць уяўляў зь сябе ягоны разьбяны іканастас, створаны сынамі тых славутых тутэйшых разьбяроў, што ў саборы Маскоўскага Новадзявочага манастыра зрабілі цудоўны іканастас, у якім адбілася слынная „беларуская рэзь". У пачатку 20-х гадоў у Мікалаеўскім саборы зьнішчылі барокавыя званіцы, потым перарабілі ягоную цэнтральную частку пад кінатэатр, а зь дзьвюх барокавых прыбудоваў адну скарысталі пад турму НКВД, другую — пад школу глуханямых. І тады-ж без адкладу парэзалі на дровы іканастас, разьба якога нагадвала карункі.

Здаўна надавала прывабны выгляд Падолу адна з найстарэйшых у горадзе Падольская царква. Сьціплая паводля свайго памеру, яна вабіла дасканаласьцю сваіх паасобных прапорцыяў, а таксама іканастасам. І гэты выдатны архітэктурны помнік скарысталі пад млын з ваўначоскай, зьнішчыўшы адначасна ягоны іканастас. Цікавую Траецкую або Пятніцкую царкву на Траецкай гары прыстасавалі пад рэстаран № 1 Харчпромгандлю. Падобны лёс пасягнуў на Манастырскай гары Тупічэўскі манастыр, пабудаваны каля 1616-га году К. Маскевічам У ягоным саборы знаходзіўся цудадзейны абраз Тупічэўскае або Сямігароднае Богамаці. Спачатку манастыр ужылі пад дзіцячы прытулак, потым пад маслазавод. А цяпер ад ранейшага ансамблю засталіся толькі частка вежы, кавалак муру ды рэшткі склепаў. І зьнікнуў у невядомасьці стары, высокамастацкага пісьма сьвяты абраз.

У жалюгодным становішчы знаходзіцца на Слабодзкай вуліцы Александра-Неўская царква, пабудаваная ў 17-м стагодзьдзі Мсьціслаўскім Брацтвам. Між тым, зірнуўшы на яе звонку адразу прыгадваецца вядомы закон беларускіх дойлідаў: „Рубіць вышынёй, як мера і прыгажосьць скажуць". Але найбольш цікавы ейны інтэр'ер, аздоблены разьбой па камені й дрэве, упрыгожаны рознакаляровай кафляй. Яшчэ ў 20-х гадох царкву скарысталі пад збожжасховішча, за часы вайны мсьціслаўцы аднавілі ў ёй Божую Службу, а па вайне яе зноў апанавалі раённыя нарыхтоўшчыкі.

Аднак з усіх мясцовых архітэктурных помнікаў найбольшую каштоўнасьць уяўляе старадаўні касьцёл, у якім месьціцца цяпер склад харчгандлю. Асаблівую каштоўнасьць мелі ў ім фрэскі 17-га стагодзьдзя, шырака вядомыя па рэпрадукцыях у шматлікіх выданьнях. Хоць і былі адпушчаныя сродкі на ягоны рамонт, але іх скарысталі на іншыя мэты. У выснаве летась увясну абвалілася тут столь і частка даху. „А дзе-ж знакамітыя фрэскі?" — зьдзіўляецца трапіўшы ў касьцёл кагадзе прыгаданы П. Місько і пераконваецца — Ад „Штурму Мсьціслаўля" засталося толькі некалькі ледзь прыкметных фігур па бакох кампазыцыі. „Ад другой, пазьнейшай фрэскі, якая быццам-бы паказвала расправу пераможцаў над пераможанымі, уцалела толькі невялічкая частка, астатняе ўпала разам з атынкоўкай. Аднавіць іх можна, бадай, толькі пішучы занава, па фотаздымках".

І дазвольце цяпер паставіць кропку над і, што па добра зразумелых нам прычынах П. Місько ня ў стане зрабіць. Ну навошта ўжываць гэткі дыпляматычны выраз — быццам-бы — да гістарычнае падзеі, вядомае калісьці ўсім школьнікам? Зьніклая фрэска была прысьвечаная „Трубяцкой разьні" 1654-га году, пасьля якое цар Аляксей Міхайлавіч прысабечыў сабе дадатковы тытул князя Мсьціслаўскага, а тыя адзінкі з мсьціслаўцаў, што дзівам ацалелі ад ягоных стральцоў, атрымалі мянушку — „недасекаў". Натуральна, што паказваць у БССР турыстым фрэску, якая зьяўлаецца дакумантальным абвінавальным актам супраць Масквы, забаронена. А таму немесьнік старшыні Рэспубліканскага таварыства аховы помнікаў Барысевіч спачатку, як сьцьвярджаюць 16 абураных навукоўцаў у сваім артыкуле „Аўтографы ... на фрэсках", апублікаваным у „Чырвонай зьмене" за 18-га летяшняга кастрычніка, наагул даў дазвол на разбурэньне ўсяго касьцёлу. Бо тое, што можна Суздалю, тое, відаць, не даравальна для Мсьціслаўля. Дарэчы, ведаючь мсьцілсаўцы тую страшэнную начную дарогу, якая вядзе ад турмы НКВД у паруганым Мікалаеўскім саборы на Першамайскай плошчы да набраклага крывёю рову, што за бальніцай у канцы Ленінскае вуліцы. Дык дзеля чаго блытаць зусім розныя шмат у якіх дачыненьнях гарады?

Юрка Віцьбіч

© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

ЗЬ БЕЛАРУСКАГА САВЕЦКАГА ДРУКУ

СМАЖАНАЕ „НЯМА"

(Пад 100-годзьдзе ад нараджэньня Леніна — рэд. „Бел.")

„У вёсцы Бакшты, што ў Іўеўскім раёне, ёсьць вельмі добрая сталовая. А ў ёй — вялікі выбар страваў у мэню. Праўда, гэты выбар часьцей за ўсё зьнікае адразу-ж, як толькі вы адкладзеце мэню ўбок. Тады для наведвальнікаў застаецца толькі адна страва, якая называецца трохі дзіўнавата — „няма".

— Дайце мне расольнік, — просіць нехта з наведвальнікаў.

— Няма, — адказвае буфэтчыца Зінаіда Жыжыч.

— Дайце рыбу.

— Няма.

І вось гэтую страву „няма" гатуюць у бакштанскай сталоўцы ў неабмежаванай колькасьці. Яе прапануюць порцыямі й паўпорцыямі, у смажаным і вараным выглядзе. Кажуць, што выключным спэцыялістым па прыгатаваньню страваў „няма" лічыцца ў Бакштах кухар сталоўкі Валянтына Бычкоўская. Яна гатуе „няма" і на першае, і на другое, і на трэйцяе.

І ўжо так прывыклі ў бакштанскай сталоўцы да гэтага нязвычайнага „няма", што нават калі просіць у іх кнігу скаргаў, таксама прапануюць сваю ўлюбёную страву:

— Няма.

Кажуць, што загадчык сталоўкі т. Жардзецкі зьбіраецца ўставіць гэтую страву нават у меню. А што-ж, народу ў сталоўцы бывае многа (тут-жа цэнтр калгасу імя Ульянава і лесапункт Іўеўскага раёна)..."

(„Вожык", 1969, № 24, б. 9)

АПЛАТА ПРАЦЫ КАЛГАСНАЕ ДАЯРКІ

„Як павінна аплачвацца праца даярак, што працуюць з пастаяннай групай кароў?" — пытаюцца даяркі з калгасу „Запаветы Ільіча" Аршанскага раёну.

На гэтае пытаньне адказвае начальнік арганізацыйна - калгаснага ўпраўленьня Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР І. І. Тараканаў.

„Парадак аплаты працы даярак устанаўлівае праўленьне калгасу, выходзячы з рэкамэндаванай тарыфнай стаўкі IV разраду сеткі конна-ручных работ (пры ручным даеньні кароў) — 2 руб. 53 кап. на дзень...

„Згодна з рэкамэндацыяй Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР, у вабавязкі даяркі ўваходзяць даеньне, паеньне і кармленьне кароў, летам яна ўдзельнічае ў нарыхтоўцы і падвозцы зялёных кармоў. Даярка чысьціць жывёлу, стойлы, кармушкі, мые малочную пасуду, сочыць за спраўнасьцю замацаваная за ёй інвэнтару і спэцвопраткі. Своечасова паведамляе загадчыку фэрмы або брыгадзіру аб неабходнасьці пакрыцьця аб выпадку захворваньня жывёлы, памагае вэтэрынару праводзіць назначанае ім лячэньне жывёлы".

(„Работніца і сялянка" №12, 69 г.)

Заўвага: Каб дакладней уявіць сабе, якая вартасьць дзённага заработку калгаснае даяркі, вартасьці гэных двух з палавінаю рублёў, ніжэй падаём колькі цэнаў на тавары ў савецкая Беларусі. Цэны ўзятыя з „Афіцыйнае табліцы тыражу выйгрышаў па навагодняму выпуску грашова-рэчавай лятарэі 1969 году Беларускай ССР, якi адбыўся 22-23 сьнежня 1969 году ў горадзе Менску". (гл. „Зьвязда", 25. XII. 69):

Назва рэчы	цана ў рублёх
Фотаапарат „Чайка-2"	23
Матацыкль „М-105"	350
Матацыкль „К-650"	1400
Плашч жаноцкі (балоньня), памеры 44-46	45
Плашч жаноцкі (балоньня), памеры 52-56	55
Халадзільнік „Саратаў-2"	150
Халадзільнік „Днепр-2"	250
Тэлевізар „Рэкорд"	210
Вэлясыпэд жаноцкі дарожны	56,50
Пральная машына „Тула-6"	100
Пральная маш. „Вална-59"	125
Гадзіньнік настольны	35
Шапка андатравая, памеры 54-57	24
Дыван віцебскі (арт. 1235)	180
Дарожка дывановая (3 мэтры)	30

Як бачым навет на трохмэтравую дывановую дарожку калгаснай даярцы трэба затраціць дванаццаць дзён працы, а трынаццаты, стоячы ў чарзе пад магазынам.

ДЗЕЙНАСЬЦЬ „БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ДРУЖБЫ"

„Беларускае таварыства дружбы й культурнае сувязі з зарубежнымі краінамі ўтрымвае сталыя кантакты з 284 прагрэсыўнымі арганізацыямі ў 51 краіне, сыстэматычна інфармуе замежнае грамадства пра дасягненьні працоўных рэспублікі. З гэтай мэтай на працягу леташняга году таварыства выслала за межы 15.877 экзэмпляраў грамадзка-палітычнае, даведніцкае, мастацкае й спэцыяльнае літаратуры, 86 копіяў мастацкіх і дакумэнтальных кінафільмаў для грамадзкага агляду, больш за 500 грамплясьцінак з запісамі твораў беларускае музыкі, колькі выставак вырабаў народнае творчасьці, сем выставак дзіцячых малюнкаў, каля 30 назваў розных фатавыставак і іншых матар'ялаў".

(А. Гроцкі, сябра прэзыдыюму Беларускага таварыства дружбы. „Советская Белоруссия", 8 лютага 1970 г.)

БЮРАКРАТЫЯ РАСЬЦЕ

„Праверкай устаноўлена, што Галоўнае ўпраўленьне энэргетыкі й электрыфікацыі пры Савеце Міністраў БССР нездавальняюча выконвае ўказаньні партыі і ўраду аб скарачэньні выдаткаў на ўтрыманьне кіраўніцкага апарату. З году ў год дапушчаецца рост адміністрацыйнага пэрсаналу. Часта без належных эканамічных абгрунтаваньняў, а ў радзе выпадкаў і ў парушэньне існуючага заканадаўства, ствараліся новыя структурныя падраздзяленьні, уводзіліся дадатковыя пасады, завышаліся службовыя аклады.

„Значныя празьмернасьці ў штатах тлумачацца перш за ўсё наяўнасьцю мноства дробных аддзелаў і вялікай колькасьці пасад начальнікаў...

„Значныя сумы грошай выдаткоўваюцца на службовыя камандзіроўкі... Незаконна выдаткоўваюцца сродкі на заліцьне ўпрыгожваньне службовых кабінэтаў кіруючых работнікаў Белгалоўэнэргаэлектра і падпарадкаваных яму прадпрыемстваў і арганізацыяў...

„На дырэктара будаваных высокавольтавых электрасетак т. Пігіна М. Д. зроблене грашовае налічэньне ў размеры месячнага акладу за набыцьцё каляровага тэлевізара й дарагой мэблі для абсталяваньня службовых кабінэтаў".

(З афіцыйнага паведамленьня газэты „Зьвязда", 10. II. 1970)

МЕНСКІ РЫНАК НАЙБОЛЬШЫ Ў СССР

„Архітэктары й інжынеры праектнага інстытуту ,Белгіпрагандаль' завяршылі работу па праектаваньню крытага рынку, будаўніцтва якога намечана ў Менску Гэта будзе самы вялікі рынак у Савецкім Саюзе. Над гандлёвай плошчай, што перавышае адзін гэктар, узвысяцца на чатырох канцавых апорах дах із зборнага аглапарытабетону. Тут адначасова змогуць разгарнуць гандаль сельскагаспадарчымі прадуктамі 1.200 чалавек".

(„Зьвязда", 10. II. 1970)

КАЛЯДНАЯ ЯЛІНКА

Ў ПАРАХВІІ СЬВ. ЕЎФРАСІНЬНІ ПОЛАЦКАЙ У ТАРОНТА

„Ёлачка" ў гэтым годзе ў нас мела крыху іншы характар, як папярэднія. Даўней на праграму складаліся нумары пераважна старэйшых школьнікаў. Прыкладам, у мінулым годзе гімназіяльная моладзь выканала інсцэнізацыю паэмы Янкі Купалы „На Куцьцю". І трэба сказаць, што асабліва князь, добра адыграны Язэпам Пітушкам (сынам), захапіў на толькі дарослых, але й малышоў. Поўна-ж, кажнага пасвоймy. Дзіцячую фантазію паланілі ня веліч Купалавых слоў, а галоўна касьцюмы, ды найбольш князя ў кароне.

У гэтым-жа годзе старэйшая моладзь у праграме амаль ня прымала ўдзелу, затое яны самі падрыхтавалі меншых дзяцей. Алеся Сладкоўская, сама акампаньюючы на піяніне, кіравала сьпевамі. Эва Пашкевіч з дапамогай Алесі танцамі, а Паўлюк Пашкевіч, часам іграў да танцаў на пробах і ў часе выступу.

Вечар „Ёлачку" адкрыла сп-ня В. Пашкевіч і дала слова для прывітаньня госьцю айцу Архімандрыту Язэпу Строку. Госьць вітаў і заклікаў трымацца ўсяго нашага роднага, каб годна рэпрэзэнтаваць тут наш народ, як гэта робяць і іншыя нацыянальнасьці. Ён сам ня больш году таму прыбыў у Амэрыку зь Беларусі з праваслаўнага манастыра ў Верасьці, толькі з той часткі Берасьця, што цяпер пячорай расейскай рукой аддадзена Палякам. Не сакрэт, праўда, ніколі не шкада.

Пасьля прывітаньня дзіцячы хор распачаў праграму калядкай „Ночка цуд", за ёй „Зямля і неба", „Саўка ды Грышка". Асабліва выразна гучэлі галаскі Галінкі Рымшы й Марыйкі Казіцкай ня толькі моцай голасу, але і выразнай вымовай, бо добра знал і ўсе словы напамяць. Між калядкамі дэклямавалі браты Варанэцкія. Пятро доўгі верш „Ёлачка", Андрэй „Мароз" іграў на акардыёне.

Язэп Пітушка на-мастацку прачытаў „Казку пра мядзьведзя" Максіма Танка. Далей „Полька Янка" ў выкананьні 4-ох пар малых дзяўчатак, і напасьледак агульны дзіцячы карагод навокал ёлкі, распачаты словамі Эвы Пашкевіч:

„Пахне ў сьветлай залі ёмолкай,
Пачынаем карагод.
Каля ёлкі мы сустрэнем
І Каляды, і Новы Год!"

Пасьля гэтага ўвесь карагод запяяў на мэлёдыю канадыйскіх „Джынг бэлс":

„Ёлачка, ёлачка,
З намі засьпявай!
Каляды і Новы Год
Ты з намі сустракай!"

Далейшыя куплеты гаварылі напераменку Валя Велясьніцкая й Язэп Пітушка, і пасьля кажнага карагод паўтараў рэфрэн „Ёлачка, ёлачка..."

Цяпер толькі і зьявіўся сам Дзед Мароз. Расказаў свае прыгоды, перапрасіў за спазьненьне ды зажадаў ад дзяцей нешта яму запяяць, паскакаць. А яны-ж рады старацца. Толькі ці Дзедава барада, ці яго поўны мех падзеялі, ці можа проста „артысты" ўжо прысталі, адно і сьпевы гучэлі цяпер не так бадзёра і з „Полькі Янкі" стройнае выкананьне якой першы раз захапіла гледачоў, на гэты раз мала ня выйшла „Мяцеліца". На шчасьце, танцорачкі не разгубіліся, хутка выправілі і пераможна закончылі.

Усіх дзяцей Дзед Мароз абдарыў ласункамі, а тады адбыўся агульны пачастунак ня толькі для дзяцей, але і дарослых.

За ўдалую імпрэзу належыць падзяка ня толькі артыстым, арганізатарам, але й бацькам, асабліва-ж мамам артыстых. Гэта-ж яны ў заснаўным дома панавучвалі дзяцей словы калядак і вершаў, дружна дапамаглі пашыць ці раздабыць беларускія касьцюмчыкі ўсім танцоркам ды наладзілі пачастунак.

Дык дзякуем усім, і дазвольце выказаць пажаданьне, каб нашая моладзь і на будучыню гэтак-жа актыўна працавала з малодшымі ды пры нагодзе й сама вучылася. Бо-ж гэта старая праўда: „Ніколі так сам не навучышся, як вучачы іншых".

В. П.

Раман Тармола

БАЦЬКАЎШЧЫНА

Зямля сыноў, зямля бацькоў —
Людзей зямля і чалавека.
З усіх дарог, з усіх бакоў
Яна мілейшая спрадвеку.

Як нарадзіліся, бяром
Пачуцьці шчырае любові
У гаманлівасьці бароў,
У сінім небе, родным слове.

І што з таго, што на зямлі
У нас часовая прапіска.
Не, колькі-б мы ні пражылі —
За ўсё паклон ёй самы нізкі.

(„Маладосьць", № 12, 1969)

Раман Тармола нарадзіўся ў 1936 годзе ў мястэчку Мір. Скончыў Менскі падагагічны інстытут. Працуе радактарам на Беларускім тэлебачаньні ў Менску. Аўтар зборнікаў паэзіі „Асколкі і росы", „Поўня", і „Абнаўленьне".

Сяргей Законьнікаў

У ГЛЫБАЧЦЫ

Кучаравіцца густа пасьпешка,
Сьпяць, як гусі, лілеі ў вадзе.
Вер: куды-б ні сьпяшалася сьцежка, —
Да пачатку яна прывядзе.
Тут паветра ў застоі паўдзённым
Сум мой зьніме, нібыта рукой.
Тут грыміць трактарамі будзённасьць
Вечных, як і зямля, земляной.
Тут крычаць зухаватыя пеўні,
Тут так сьветла ад русых галоў.
Толькі тут нараджаецца упэўненасьць,
Што жыву пад бусьліным крылом,
Што матуля мяне нарадзіла
Дзеля шчасьця на гэтай зямлі,
Што ў табе прарастаю, радзіма,
Як зярняты ў глыбокай ральлі.
Б'ецца гулка ў душы сьвежы вецер,
Выплываюць бярозы спад рук...
Калі ёсьць што сьвятое на сьвеце —
Гэта ты, мая Белая Русь!

(„Чырвоная Зьмена", 22 студзеня 1970).

Сяргей Законьнікаў нарадзіўся ў 1956 годзе ў Бешанковіцкім раёне Віцебшчыны. Студэнт філялягічнага факультэту Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту ў Менску.

Васіль Жуковіч

БЕЛАВЕЖА

Я родам з тых мясьцін лясных,
Дзе і раку завуць лясною,
Дзе і ў бярозы, і ў сасны
Аблокаў пух над галавою.

Туды вялікі шлях ляжыць
Праз Камянец і Камянюкі.
(І ў назвах прадзядоўскіх жыць
Мінуўшчыны далёкай гукі).

Там сьвет багаты дабратой,
І я, пачаўшы, ганаруся,
Што нарадзіўся, рос у ёй,
Сьвятой старонцы Беларусі.

(„Літаратура і Мастацтва", 6 лютага 1970).

Васіль Жуковіч — пачынаючы беларускі паэта ў БССР.

МІХАСЬ ВЫШЫНСКІ

ХАТА ПАД ЛІПАЙ

Міхась Вышынскі — малады, пачынаючы яшчэ, але здольны й таленавіты беларускі пісьменьнік. Першы зборнік яговых апавяданьняў „Вокны ўначы" зьявіўся адно летась. Міхась Вышынскі нарадзіўся ў 1940 годзе ў Менску ў настаўніцкай сям'і. Скончыўшы сярэднюю школу, нейкі час працаваў мулярам на будаўніцтве, пазьней вучыўся на філялягічным факультэце Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту, пасьля сканчэньня якога працаваў настаўнікам у Берасьцейшчыне й Меншчыне, а цяпер працуе ў рэдакцыі часапісу „Неман".

Напады партыйнае крытыкі дый самой партыі, што абрушыліся асабліва апошнім часам супраць маладых беларускіх пісьменьнікаў, не абмінулі й Міхася Вышынскага. Яго зьвінавачваюць у тым, што ў сваіх апавяданьнях ён або зусім глухі на партыйныя патрабаваньні адлюстроўваць сучасную савецкую рэчаіснасьць, або паказвае гэтую рэчаіснасьць у цёмных і таму быццам-бы ў хвальшывых хварбах.

Ніжэй перадрукоўваем адно з асабліва заатакаваных яговых апавяданьняў — „Хата пад ліпай", што ўпяршыню зьявілася было ў жніўнеўскім нумары часапісу „Полымя" за 1968 год.. Чытач зможа пераканацца, за якія нявінныя рэчы зьвінавачваюць сяньня беларускія пісьменьнікі.

***

Мароз ня думаў, што яны так хутка справяцца з гэтым лёнам. Калі прыйшлі ўраньні із школы, а пасьля зірнулі на гэткі, як абабегчы вокам, абсяг поля, на якім віхлявымі радамі ляжала разасланая траста, усе на час панылі: і вучні, і нават ён з важатай. Дапамог холад. Дзень быў змрочны, восеньскі. Спад нізкіх дальних хмараў біў хвалямі вецер — проста працінаў цела. І сама зямля, уся белая ад інею, дыхала холадам. Вучні, бы насуперак стыні, раптам, усім гуртам ухапіліся за работу: борздка, зь ціхім крыкам падбіралі ў пучкі трасту, састаўлялі ў мэндлікі. Але і работа ня вельмі каб грэла. Тады ён расклаў на дарозе вогнішча. Грэліся прыхапкам: то дзецi зь ягонай кулкі, то — Валі, важатай.

А цяпер далёка за поўдзень. Мэндлікі падабраны лёну дружна, як авечкі, разьшліся полем — ад дарогі да самых могілак. Аж дзіва, як на халадзіне яны справіліся з гэткай работай.

Зьбіліся ля цяпла дзеці — грэліся на дарогу. Дым пад ветрам віхляўся на ўсе бакі, лез у вочы — ня было ні радасьці, ні цяпла. І вучні, пахапаўшы сумкі, борздка разышліся — падаліся хто да аўтобуснага супынку, хто да блізкіх вёсак. А Мароз з важатай — у школу.

Рукі пад ветрам закляклі. Мароз зьняў пальчаткі, мокрыя ад работы і сырасьці, засунуў за халяўкі ботаў. Ахінуўся ад ветру — прыкурыў. Ззаду дробна перабірала боцікамі важатая, хавалася за яго плячыма. Такое дзяўчо: сьцілася, як кацяня, увабраўшы рукі ў рукавы, а галаву ў плечы. Маўчалі.

Здаецца, толькі цяпер Мароз заўважыў, што іней зьнік. Поле пацямнела як пасьля дажджу. Пасьвечвала белым сям-там у раўкох і спадзінах, дзе яшчэ трымаўся ранішня шэрань.

Ляцелі над ветраным полем вароны з галіцамі, і ўсе чамусьці да могілак: вароны моўчкі, марудна перабірай крылом, галіцы — лёгка, із сьцішаным покрыкам. Ад іх нейкага сіпочага ліпу яшчэ больш холад студзіў душу, а поле бачылася нязвыкла прасторным наўтульным. Сум і прасторна яго несьлі спакой. І Мароз, ахоплены імі, часамі забываўся. Пасьля спахопліваўся: што-ж гэта ён? — ідзе як няжывы: нагаза нагу. А дома напалена, і валы ў вёнах, канечне, няма. Учора з жонкай зноў стала нязобна, ляжыць у пасьцелі і, вядома, злуе: і на яго, што да халадоў не паўстаўляў у вокны дубальты — вечна сядзісь у сваёй школе! — і на сына: зноў застудзіцца, ля рэчкі ходзячы, дурнота гэткая. Хоць ты спаць не кладзіся: заўтра шэсьць урокаў і яшчэ заняткі палітгуртка — трэба-ж хоць як пасьпець падрыхтавацца. Ну, гэта яшчэ туды-сюды... Во сэмінар завучаў... На калі-ж званілі ехаць? А, сьпешкі-паездкі... Сядзісь там у раяна, выдумляюць: то школь позвы, то звоняць — адно з работы зрываюць...

— Ой, Анатоль Францавіч, паглядзіце! Хто-ж гэта?

Мароз, пачуўшы раптам голас важатай, азірнуўся. Валя, узрушаная ад незразумелага зьдзіўленьня й трывогі, разьняла рукі, разагнулася на ветры і паказвала на іх прышкольны бярэзьнік.

І Мароз убачыў... Але, адразу ўсё зразумеўшы, не паверыў сабе — хапатліва, сагнуўшыся, як зьгінаючы ад нечаканага ўдару ці ветру, пераскочыў равок, крыху прабег і стаў. Бярэзьніку ад іх боку, таго гожага, кропкага бярэзьніку, што белым, зьверху ружовым, як позьні сонечны заход, паскам атуляў, трымаў у заціску пры полі краек саду, ня было — амаль ня было.

Мароза спачатку чамусьці ўразіла пустэльнасьць закутка, дзе раніцой яшчэ шасталі дрэвы гольлем, яго нязвыклая згалеласьць і прастора. Разгублены, ён аглядаўся, быццам што згубіўшы. Маладыя дрэвы, што былі прысадамі й ляском, ляжалі ў кустоўі — сьпехам сьпілаваныя, абсечаныя ад гальля: гатовыя дровы, а мо жардзё. Нязвыкла было глядзець і на гэтае жардзё, што было дровамі, і на кустоўе, якое ў бярэзьніку было няпрыкметным, а цяпер вунь якое віднае, глухое, учэпістае, бы яно адно тут і расло заўсёды.

Цяпер сад ля школы праглядаўся наскрозь — будзе ветру дзе разгуляцца, асабліва-ж зімой.

— Які-ж гэта гад... — аглядаючыся, сьціха пачаў Мароз.

Валя недаўменна кранула плячыма.

Ціха, нідзе нікога. Як і было: тыя-ж вароны, поле, а за ім, збоку могілак, — чорная, як дарога напрадвесьні, палоса — лес.

— Сярод бе-елага дня, зладзюгамі, так зляжыць усё, — недарэчна заўсьміхаўся Мароз. — Спляжыў сабе... І, скажы, дадумаўся дзе? Ля школы. Дроўцы трэба, халадзіна з хаты гоніць? — перадражніў ён невядома каго. Вунь-ка лес — перайдзі толькі поле, каб на цябе... І гэтыя тэхнічкі... — куды глядзець яны? Пар-радкі...

Мароз махнуў рукой, угнуў галаву і важкім крокам пасігаў да школы. Едкі боль праціна ў яго. „Чорт ведае, што робіцца! Як насьмешка якая", — расплаўляючыся ад злосьці, ён прысьпешваў хаду. Боты сьлізга-

© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

ВЕСТКІ З БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

* Паводля паведамленьня Цэнтральнае Статыстычнае Ўправы пры Савеце Міністраў БССР, у 1969 годзе ў рэспубліцы выпрадукавана (дзеля нястачы месца падаем толькі некаторыя пазыцыі — Рэд.):

Элекраэнэргія	12.9 мільярд. клвт.
Нафта	2.8 мільён. тонаў
Станкі мэталярэзныя	26.6 тыс. штук.
Самаходы грузавыя	29.4 тыс. штук.
Трактары	79.5 тыс. штук.
Папера	99.7 тыс. тонаў.
Цымэнт	1.9 мільён. тонаў.
Гадзіньнікі	2.3 мільён. штук.
Радыяапараты й радыёлы	510 тыс. штук.
Тэлевізары	544 тыс. штук.
Халадзільнікі	151 тыс. штук.
Матацыклі	145 тыс. штук.
Самакаты	507 тыс. штук.

* 2-га студзеня ў Менску ў будынку сталага павільёну адчыніўся другі з чаргі паказ Выстаўкі Дасягненьняў Народнае Гаспадаркі БССР. На выстаўцы дэманструецца звыш трох тысячаў экспанатаў з розных галінаў гаспадаркі БССР.

* Асобна адчынілася ў Менску другая выстаўка дасягненьняў наватараў, рацыяналізатараў і вынаходнікаў БССР. На ёй паказана каля 700 экспанатаў.

* Эканамічная й сацыяльная рада Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў на 48-й сэсіі 14-га студзеня г. г. выбрала БССР на сябру Камітэту праграмы й каардынацыі, што ўзгодняе эканамічныя й сацыяльныя праграмы ды праекты.

* 15 студзеня адбыўся ў СССР агульны перапіс насельніцтва. Апрацоўка вынікаў гэтага перапісу будзе рабіцца электроннымі вылічальнымі машынамі „Мінск-32" прадукцыі менскае хвабрыкі імя Арджанікідзэ. Гэтыя машыны адна з найлепшых ЭВМ у СССР і сатэлітных краёх. Дзеля апрацоўкі дадзеных перапісу менскія канструктары дапрабілі да „Мінск-32" адумысловыя прыстасаваньні.

* На Беларускай Самаходавай хвабрыцы ў Жодзіне скончаны мантаж найбольшага ў савецкай вытворчасьці самазвальнага сашчэпу „БелАЗ-549В", што можа перавозіць 120 тонаў цяжару з хуткасьцяй 50 км/гадз. Беларускі волат важыць 78 тонаў, мае газатурбінны рухавік на 1.200 конскіх сілаў ды мерыць 14 м. удоўжкі, 5.3 м. ушыркі, 4.6 м. увышкі, а дыямэтр ягоных колаў — 2.5 м.

* Менская Самаходавая хвабрыка выпрабоўвае аўтасашчэпы „МАЗ-504В" з падымальнасьцяй 20 тонаў пры хуткасьці 85 км/гадз. ды „МАЗ-514" й „МАЗ-515" з падымальнасьцямі 30 і 25 тонаў.

* У Пінску скончанае будаваньне другое чаргі камбінату верхняга трыкатажу. Ейная магутнасьць 4.340 тысячаў трыкатажных вырабаў за год. Дзякуючы гэтаму, гадавая магутнасьць камбінату дасягнула цяпер 12 мільёнаў штук вырабаў.

* Барысаўская хвабрыка піянінаў летась пачала нарашчэ вырабляць цымбалы. Цяпер хвабрыка рыхтуецца рабіць новыя мадэлі цымбалаў паводля замаўленьня Дзяржаўнае аркестры БССР. Хвабрыка таксама перайшла на сэрыйную прадукцыю палепшанага піяніна „Беларусь-6". У 1970 г. мае быць зроблена 18.200 штук гэтых піянінаў.

* Віцебкі камбінат шаўковых тканяў вырабляе за год звыш 16 мільёнаў пагонных мэтраў палатна.

* Слуцкая цукровая хвабрыка перапрацоўвае каля 2.400 тонаў цукровых буракоў за 24 гадзіны... калі мае сыравіну, што, як выглядае, здараецца даволі рэдка. У кастрычніку мін. году, заміж патрэбных 800 вагонаў буракоў, атрымана адно 128. Падобнае здарылася таксама ў лістападзе ды ў сьнежні. Дасюль давоз буракоў у хвабрыку астаўся ад патрэбнае колькасьці на 65.000 тонаў.

* Абутак менскае хвабрыкі „Луч" выклікаў захапленьне на міжрэспубліканскім гуртовым кірмашы. Нажаль, прадукцыя гэнае хвабрыкі, што йдзе на продаж у крамах, зусім непадобная да выстаўное. На Гарадзенскай гуртавой базе, напрыклад, з агледжаных 120 параў абутку, зробленага гэтай хвабрыкай, толькі 44 залічаныя да паршага гатунку, а рэшта не дасягнула навет і трэйцяга. Падобнае якасьці між іншых і прадукцыя лідзкае ды гарадзенскае абутковых хвабрыкаў.

* Паводля падпісанае ў студзені ўмовы, СССР будзе прадаваць Заходняй Нямеччыне штогоду мільярды кубамэтраў натуральнага газу, што пойдзе 1.5 мэтравым турбаправодам з паўночна-заходняга Сібіру. Гэты газапровад пройдзе й праз Беларусь, зь м. Таржок, што ў Цьвершчыне, да Менску, а адсюль на Львоў на Украіне.

* З пачаткам 1970-71 акадэмічнага году Віленскі Унівэрсытэт пачне перабірацца із старых муроў у новае селішча, будова якога йдзе на пачатку неманчынскай шашы каля Дварчаноў. З часам у закончаным унівэрсытэцкім селішчы на 150 гэктаравай плошчы разьмесьціцца звыш 60 будынкаў рознага прызначэньня. Побач зь Віленскім Унівэрсытэтам будынкамі селішча будуць карыстацца Інстытут Інжынераў Будаўніцтва й філія Ковенскае Палітэхнікі.

* У школах БССР уводзяцца новыя вучнёўскія ўніформы, запраектаваныя рэспубліканскім домам мадэляў у Менску. Дзяўчаты будуць насіць рудыя (карычневыя) суконкі зь белымі будзённымі або сьвяточнымі каўнерыкамі й манжэтамі ды чорныя хвартушкі. Хлапцы будуць апранацца ў шэра-бэжавыя касьцюмы зь сінімі будзённымі й белымі сьвяточнымі кашулямі.

* У Гомелі йдзе будова цырку. Будынак разьлічаны на дзьве тысячы гледачоў і будзе цалкам уладжаны дзеля разнастайных складаных цыркавых паказаў. Адчыненьне мае быць яшчэ сёлета. Стацыянарны цырк ёсьць ужо ў Менску.

* Заходнія картографы заўважылі, што пасьля 1964 году на савецкіх геаграфічных картах пачалася фальсыфікацыі. Напрыклад, Невель у паўночнай Беларусі паказваецца цяпер 10 міляў на паўночны-захад ад запраўднага месца, бераг Фінскае затокі на 10 міляў паўднявей і пад.

* Калінкавіцкая зьверагадоўляная гаспадарка выправіла на футравую базу ў Ленінградзе 12.633 скурак чорна-рудой лісіцы й норкі.

* Паводля ЦК КП Беларусі й Савету Міністраў БССР, у 1969 годзе ... калгасы й саўгасы Баранавіцкага, Пінскага, Верхнядзьвінскага (Дрысенскага — Рэд.), Віцебскага, Аршанскага, Рэчыцкага, Дзятлаўскага, Слонімскага, Менскага, Капыльскага, Дзяржынскага (Койданаўскага — Рэд.), Гарэцкага й Быхаўскага раёнаў атрымалі ўраджай ніжэй іхніх магчымасьцяў.

* У гарадзенскім зьвярынцы цяпер ужо 140 гатункаў зьвяроў з усіх куткоў зямлі. Апошні навасялец — аўстралійская кангура.

* У Прапойску (Слаўгарадзе) пачалася рэстаўрацыя пабудаванае ў XVII ст. на беразе Сожу царквы. Побач Сафійскага сабору ў Полацку й царквы ў Заслаўі, гэта адно трэйці гістарычны помнік у БССР, што дачакаўся аднаўленьня.

*Увосень мінулага году цана аднаго кіляграма цыбулі на калгасным рынку ў Горадні пайшла ўзвыш 40 капеяк. Пры сярэднім заработку ў БССР даводзіцца працаваць на гэта каля гадзіны.

* Трыццаць тонаў мінэральных угнаеньняў, што прыйшлі на адрыс саўхозу ,50 год Кастрычніка", праляжалі пад адкрытым небам каля чыгуначных лініяў станцыі Смалявічы больш двух з палавінай месяцаў. Палавіна ўгнаеньняў стала нягоднай да ўжываньня.

* Клічаўская МСО чатыры гады будавала склад зярна ў калгасе „Савецкая Беларусь". Пасьля заканчэньня выявілася, што праз шчыліны вецер навявае ў сярэдзіну горы сьнегу, а страха цячэ, як рэшата. Паправіць сваю работу МСО адмовілася. Будова каштавала калгасу 29 тыс. рублёў.

*У Ягелёнскай бібліятэцы ў Кракаве знойдзены экзэмпляр „Акафіста" — часткі выдадзенае Фр. Скарынам „Малое падарожнае кніжыцы".

ЗЬ ДЗІЦЯЧАЕ ЯЛІНКІ У НЬЮ ЁРКУ

Удзельнікі мастацкае праграмы Дзіцячае Каляднае Ялінкі ў Нью Ёрку, арганізаванае Беларускай нядзельнай школай 18 студзеня сёлета. Зьлева направа: Ліда Данілюк, Юрка Кіпель, Ларыса Курыла, Ніна Норык, Вера Запруднік, Багдан Андрусышын, Ніна Запруднік, Алеся Кіпель. А ўсё-ж арганізатары Ялінкі, а перш-наперш бацькі маглі-б парупіцца, каб прынамся ўдзельнікі мастацкай праграмы не вярэдзілі вачэй бязгустоўнай пярэстасьцяй вопраткі, а выступалі ў сваіх калярытных народных касьцюмах, як гэта робіцца ў іншых беларускіх асяродзьдзях.

ПАВАЖАНЫЯ СУРОДЗІЧЫ

Газэта „Беларус" выдаецца за дабравольныя ахвяры беларускага грамадзтва. Таму не павінна быць ніводнага Беларуса, які-б атрымліваў і чытаў нашую газэту задарма.
Таксама не павінна быць ніводнага Беларуса, які-б не атрымліваў і ня чытаў нашай газэты.

ЛІСТ З АЎСТРАЛІІ

Шчыры прыяцель нашае газэты Д-р А. Бразоўскі, што жыве ў горадзе Пэрт у Заходняй Аўстраліі й працуе ў Дэпартаманьце Аховы Здароўя, у сваім лісьце з 4 сьнежня летась на йимя скарбніка Рэдакцыі „Беларуса" А. Міцкевіча піша нам наступнае:

„Гэтым разам я сам паспрабую быць пасярэднікам паміж Вамі й нашымі чытачамі тут, хоць часта ня бываю дома з прычыны службовых выездаў на правінцыю. У міжчасе ўдалося мне сабраць больш за сорак даляраў на падпіску газэты. Грошы вышлю хіба па Новым Годзе, бо падчас сьвятаў буду мець магчымасьць пабачыць землякоў з правінцыі, што дасьць мне магчымасьць павялічыць гэтую суму. Мне здаецца, будзем магчы сабе пазволіць на лётніцкую пошту для газэты, пакуль людзі яшчэ маюць крыху энтузіязму.

Жыцьцё беларускае калёніі ў Заходняй Аўстраліі, мне здаецца, мала розьніцца ад жыцьця іншых нашых асяродзьдзяў. Пасьля прыезду сюды мы мелі шмат больш энэргіі: збудавалі Беларускі Дом, ладзілі вечарынкі кажны месяц, жыцьцё кіпела. З часам аднак энтузіязм пачаў падаць, хаця пачуцьцё беларускага патрыятызму захавалася. Нас тут вельмі мала. Часамі чуваць галасы: Калі-б нас было гэтулькі, як у Сыднэі або Мэльбурне, дык вун што маглі-б мы зрабіць!" Я з гэтым поўнасьцяй не згаджаюся. Праўда, нас тут мала, але ў нас няма й ідэялягічных розьніцаў і мы можам нат у прыватным жыцьці мець лепшую магчымасьць падтрымліваць між сабою бліжэйшыя дачыненьні. У нас 80% прысутных на сходах уважаецца недастатковым, тады калі ў вялікіх асяродзьдзях сяньня 25% прысутных задавальняючыя.

У мінулую нядзелю 30 лістапада мы таксама адзначалі ўгодкі Слуцкага паўстаньня. Урачыстую акадэмію адчыніў і прывітаў прысутных старшыня Аб'еднаньня Беларусаў у Заходняй Аўстраліі А. Мароз, а сп. С. Дуброўскі прачытаў рэфэрат на ўгодкавую тэму, у якім назваў волатамі тых, што „паўсталі й пайшлі паміраць, каб жыла Бацькаўшчына".

Пасьля афіцыйнае часткі сьвяткаваньня было абмеркаванае пытаньне падпіскі на газэту „Беларус" ды праведзеная дыскусія аб праблеме БНР.

Пра тое, як тут нашыя людзі жывуць, Вам напэўна раскажаў сп. М. Нікан. Багатых ня маем, але кажны мае сваю хату й мала хто без сваёй аўтамашыны, хаця заработкі тут шмат меншыя, чымся ў Вас. Дзеля прыкладу, я, працуючы на дзяржаўнай рабоце, дастаю ў тыдзень на рукі 115 даляраў.."

З пашанаю **А. Бразоўскі**

АСАБІСТАЕ

Прыяцелі й знаёмыя вітаюць Сп-ва Карман і Янку Крот з нараджэньнем дачкі Каці ды жадаюць ёй вялікай расьці на пацеху Бацьком і Богу.

лі па лісьці, па разьлезлай сьцежцы. Мароз, гоячы прыкрасьць, крывіўся, памінутна паціраў то брыво, то свой доўгі нос: такі сьверб на яго нападаў заўжды, калі яму было не па сабе. „Ах ты... Не хапала яшчэ гэтага. І што за ён, парубшчык той? Ну, пачака-ай..."

Клопаты, што нядаўна гнялі чалавека і здаваліся яму такімі важнымі ў гэты дзень: жончына хвароба, урокі, паездка ў раён адразу прыцьмелі й зьмізарнелі — усё засланіла неспадзяваная бяда. Мароз нібы аглух: бяда! І як-жа: завуч, настаўнік-біёляг — каму як не яму думаць пра яе. І ня хто, а ён мусіць адказваць за недагляд, за зло чужое.

У школе Мароз рабіў другі год. Гарачы, проста дурны да работы, ён яшчэ ня прыцярпеўся да ўсякіх нечаканасьцяў.

Быў у яго адзін асабліва і ўжо даўні клопат — пры ўспаміне аб ім злосьць на таямнічага парубшчыка аж апякала Мароза. Недзе на пачатку восені абгаварыў ён з дырэктарам задумку сваю: павысячы ды выкарчаваць у прысадах дзікае кустоўе, пні, нядошлае дрэва, а вясной прыгусьціць прысады: дзе трэба выбраць ямкі пад новыя, зь лесу прынесеныя капанцы: елкі, бярозы, клёны — будзе і для школы від — краса, і для саду цёплы зацішак.

„І во на табе: як на зьдзек усё роўна", — думаў Мароз.

Да школы ён не дайшоў.

Калі Мароз, мінуўшы сад, павярнуў быў на дарожку, што цалявала праз футбольнае поле да школьнага двара, цяпер ужо ціхага й пустога, чагосьці як спахапіўся, згледзіўшы недалечка дзяцей. Было іх двое хлапчукоў, — здаецца, з шостае клясы. Аж захліпваючыся ад сьмеху й крыку, яны кружыліся, ганяліся адзін за адным на вэлясыпэдах. Чаго яны тут, малекулы гэтыя? Ага, малодшыя клясы сёньня-ж не рабілі — займаліся. Мусіць, як адседзілі яны ўрокі, то ўсё аціраюцца тут, выгульваюцца, ветрагоны... Трэба сказаць кляснай, каб прыглядала за імі.

Мароз аглянуўся на Валю. Пачакаў, пакуль падыдзе.

— А мо яны... — махнуў рукой туды, дзе гулялі дзеці.

Валя ўсё зразумела.

— Бронік, — на ўвесь голас паклікала яна, — хадзі сюды. І ты, Слаўка.

Але чамусьці чакаць ня стала: пайшла да іх сама. Дзеці сьціхлі, насьцярожана натапырыліся. Адзін — меншы, у зімовай шапцы — скоранька паклаў на дарожку вэлясыпэд — пабег насустрач важатай. Другі, мусіць, Слаўка, пазіраў то на яго, завуча, то на важатую. Пасьля, ня выпускаючы з рук вэлясыпэду, таксама засьпяшыў — сьледам за сваім Бронікам. Важатая з хвіліну пастаяла зь імі — перакінулася словам з адным, пасьля з другім. Дзеці, пазіраючы ў канец прысад, чамусьці павесялелі, нават засьмяяліся. Важатая нешта ў злосьці сказала ім, абарвала сьмех, і яны нехаця, але порстка пабралі спад мокрага й згалелага куста сумкі з кнігамі — пакаціліся ў вёску. Вярталася Валя як чужая: на яго не пазірала, маўчала, раптам стаіўшыся, і ўсё падціскала на шыі рагі цёплай хусткі — далей у пальто. І яму, Марозу, неяк само сабой падумалася, што гэтая яе чужасьць і стоенасьць цяпер пэўна-ж не ад холаду.

— Гаворащь, цётка Вусьця... Яны бачылі лётаючы тут, — сказала, глянуўшы на яго зь нейкім варожым раўнадушшам. — Рэзала, гаворащь, не адна, а з Шурыкам, ну з тым, з сынам заўхоза нашага.

— Хто?! — хутка й рэзка, як не пачуўшы, з натугай перапытаў Мароз: ён тут у вёсцы мала каго ведаў, вельмі мала.

— Вусьця! — у голасе Валі прабілася раздражненьне. — Жыве вунь там: бачыце ліпу, што пры лазьні. І дзяўчына шпарка пайшла да школьных дзьвярэй, нібы яе гнаў які неадчэпны клопат. А мо і папраўдзе гнаў? А Мароз які час стаяў, ня могучы зразумець ні яе нечаканага раздражненьня, ні панурага маўчаньня. Пасьля ўбачыў, што важатая прыпынілася, нешта як-бы сказала яму, але на той час — і трэба-ж! — ударыў вецер і ён нічога не пачуў.

**
*

Мароз, заўважыўшы ліпу і хату ля лазьні, напрамкі папраставаў да іх. Было яму няблізка: уперадзе за футбольным полем разлягаўся мокры луг, за ім — палявое іржоньне, а ўжо за полем цямнела вясковая дарога — тая, што на Ляўданшчыну. Мароз ішоў, непакоячыся спачатку думкай: што-ж важатая хацела яму сказаць напасьледак і чаму ён не перапытаў яе? І разам з гэтым непакоем чуў у сабе недарэчную разгубленасьць: прысады, выходзіць, спляжыла нейкая Вусьця, — жанчына, а ня мужчына, як было падумалася. І ўсё-ж злосьць на парубшчыка ня сунімалася...

На лузе Мароз прыўзьняў каўнер плашча: зачаўся дробны зь імжакай дождж, высьлізгвала спад ног сьцежка і гразь ляцела спад абцасаў — не хада, а мука адна. Вёску й далеч скрадваў туман. Прывідным, бы размытым, ценем у ім значылася ліпа. Мароз цяпер прыпомніў яе: састарэлае дрэва, што, як хмара, вісла збоч дарогі, на пачатку вёскі. Колькі разоў ён мімалётам прыкмячаў яго, калі хадзіў у лазьню! „А зрэшты, што я скажу тэй Вусьці? Добра, хай накрычу, але што з таго? Прысады — крычы ня крычы — ужо ня вернеш — мёртвыя".

Ля лазьні Мароз ацёр з твару халодную макрэдзь і неяк нанова азірнуў ліпу, а больш пільна — Вусьцін двор. Шаляхцела, як у вечнай трывозе, дрэва над галавой, зблізку асабліва цёмнае, аграмаднае... Мароз чуў яго і ня чуў — ён ішоў і бачыў двор. Быў двор гэты цяпер чамусьці як незнаёмы: даўжэзная, бы цягнік, хата — няўжо на ўсю жыве адна Вусьця тая? А між платоў вузкі і пусты падворак: два агароды за платамі — адзін з дарогі, другі ад хлява — сьцежачка да дзьвярэй.

Сумнай адзінотай, запусьцеласьцяй патыхнула яму ад селішча. Бы і ня жыў тут ніхто. Страха, а ў нізе плот—усё пахілае, старое. Але-ж во на паплецінах агароджы сьвежыя збанкі, вядро, анучы, во дрывотнік: трэскі, калодачка, а пры ёй крыху жардзя, — ну-ну, то-ж іх бярэзьнік.

Мароз ткнуўся ў дзьверы. Ад прыкрасьці падцяў губы: дзьверы не паддаваліся. Былі яны бяз ручкі, замест яе матляўся скрутак дроту. Мароз таўхануў плячом — за парогам пад нагамі штосьці хіснулася і ён уваліўся ў цемру. Даставаць запалкі аднак не палез. Намана тыкнуўся ў вадзін, у другі бок сенак. Пад нагамі зноў нешта хіснулася, гупнула... Ага, дошка, пэўна. Мароз павёў перад сабой рукамі, раптам намацаў клямку.

(Заканчэньне ў наступным нумары)

© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011

ШТО ЧУВАЦЬ?

Лік работнікаў і службоўцаў у народнай гаспадарцы БССР, паводля паведамленьня Менскага радыя (29. I. 70), павялічыўся ў леташнім годзе на 4% і складае цяпер 2 мільёны 900 тысяч чалавек, што раўняецца траціне жыхарства рэспублікі.

„Раман-памфлет" беларускага савецкага пісьменьніка Ільлі Гурскага пра беларускую эміграцыю, пад загалоўкам „Чужы хлеб", надрукаваны ў сьнежанскім нумары органу Саюзу пісьменьнікаў Беларусі часапісе „Полымя" (бб. 3-121). Твор гэты, як паясьняецца ў часапісе, надрукаваны „ў скарачэньні". З гэтага можна зрабіць выснову, што ён будзе таксама выдадзены й асобным кніжным выданьнем. Тэма раману-памфлету — дзейнасьць БЦР, Рады БНР ды беларускае эміграцыі ў Заходняй Нямеччыне й Амэрыцы (БАЗА, газэта „Беларус", радыё „Свабода", сьвятакаваньні незалежнасьці ў Кангрэсе ЗША й г. д.).

Заданьне-ж гэтага новага опусу Гурскага — ахаяць перад чытачом на бацькаўшчыне беларускую палітычную эміграцыю. У „рамане" фігуруюць 42 прозьвішчы беларускіх эмігрантаў, зь якіх шмат хто жыве цяпер у Амэрыцы.

„Раман" Ільлі Гурскага наагул твор прымітыўны, але зь яго напрошваюцца два цімалаважныя высновы:

1. У беларускай савецкай літаратуры за г. зв. палітторчасьць бяруцца адно самыя камплетныя нiздары й графаманы, як Ільля Гурскі, Леанід Прокша, Івэн Новікаў ды Павал Кавалёў (сучасны рэдактар „Полымя");

2. Палітычны ўплыў беларускае эміграцыі на жыцьцё ў Беларусі нагэтулькі ўзрос апошнім часам, што кампартыя змушаная рэагаваць на яго ўсякімі спосабамі, а ў тым ліку й дзевяціцьсячным тыражом часапісу „Полымя" (дакладна: 8.946 экз.).

„Навіны зь Беларусі" Камітэту радыя „Свабода", што выходзілі ў Нью-Ёрку двойчы на месяц ад канца 1963 да канца 1969 году, на пачатку сёлетняга году палі, відавочна, ахвяраю бюджэтных скарачэньняў. Камітэт радыя „Свабода" спыніў адначана й выдаваньне падобнага ўкраінскага ды расейскага бюлетэняў. У „Навінах зь Беларусі" падаваліся галоўна выпіскі зь беларускага савецкага друку, часамі з камэнтарамі да іх, ды тэксты беларускіх праграмаў радыя „Свабода".

Помнік клясыку беларускае паэзіі Максіму Багдановічу (1891-1917), паводля паведамленьня радыястанцыі „Савецкая Беларусь" (24. I. 70), будзе пастаўлены ў Менску на скверы каля опэрнага тэатру. „Аўтар помніка Сяргей Вакар стварыў скульптуру паэты, які сядзіць у лятуценнай позе з букетам васількоў. Гэтай скромнай палявой кветцы беларуская літаратура забавязаная нараджэньнем шмат якіх шэдэўраў паэты".

„Народныя казкі пра краіну Ярылы" Адама Варлыгі выйшлі з друку ў канцы году летась асобным выданьнем у выдавецтве „Заранка" ў Нью-Ёрку. Гэта ўжо другі сшытак народных казак заслужанага беларускага этнографа Адама Варлыгі, што наўтомна й плённа працуе на беларускай культурна-выдавецкай ніве ў Нью-Ёрку. На 40 балонах прыгожа аформленае кніжкі зьмешчана васемнаццаць казтоўных запісаў народнае мудрасьці й фантазіі, што прачытаюцца кажным з асалодай і карысьцяй. Кніжку за цану 1 дал. 25 цэнтаў можна набыць праз рэдакцыю газэты „Беларус".

Часапіс „Барацьба" (ратататарнае выданьне) працягвае свой зыход у Заходняй Нямеччыне. У канцы году летась выйшаў № 3-4 (69-70) часапісу на 30 балонах. Зьмест гэтага выданьня складаецца звычайна зь перадрукаў публіцыстычнага й літаратурнага матар'ялу, артыкулаў ды хранікарскіх нататак. „Барацьба" выдаецца як „цэнтральны орган Беларускага Вызвольнага Фронту".

Плач „раба" У. Клішэвіча, верш „На чужыне", зьмешчаны ў чацьвертым сёлетнім нумары завяртанскага „Голасу Радзімы". „Жыцьцё няміла", жаліцца паэта, які ўжо блізу 20 гадоў жыве ў Амэрыцы. „Што мне з таго — калі-б ды каб. . . Дарма патрачаны ўсе сілы, я на чужыне вечны раб".

Няўжо савецкае пасольства перастала выдаваць візы ахвотнікам да жыцьця ў камуністычным „раі"?. . .

Новая дырэкцыя карпарацыі „Бэлер-Менск" была абраная на гадавым сходзе сяброў карпарацыі, што адбыўся ў нядзелю 1 лютага сёлета ў Саўт-Рывэры. Др. Уладзімер Красоўскі ачоліў новую Раду Дырэктароў. Ягоным заступнікам — сп. Рагалевіч з Саўт-Рывэру. Рада Дырэктароў, што складаецца із зусім сьвежых людзей, поўная энтузіязму й жаданьняў палепшыць дзейнасьць карпарацыі й стан рэчаў у Бэлер-Менску, каб захаваць яго як цэнтар беларускага жыцьця ў часе летніх сэзонаў.

Супраць беларускіх праграмаў радыя „Свабода" выйшла нядаўна ў сэрыі „Бібліятэчка газэты „Голас Радзімы"" кніжыца А. Стука пад заг. „Іх прафэсія — здрада", прысьвечаная радыяперадачам „Свабоды" ў беларускай мове, ды працаўнікам Беларускае сэкцыі гэтага радыя. Паўгадзінныя радыяпраграмы „Свабоды" ў беларускай мове перадаюцца на Беларусь штодня з тым, што кажная праграма паўтараецца колькі разоў.

Вываз жыхарства зь Беларусі працягваецца. Радыё Менск, перадаючы 5 лютага сёлета абласныя паведамленьні, падало між іншых абвестак і наступную:

„Працягваецца прыём рабочых на прадпрыёмствы й будаўнічыя арганізацыі Менскай вобласьці ў будаўнічыя трэсты гарадоў Менску, Салігорску, Маладэчна, Барысава і за межы рэспублікі у леспрамгасы Амурскае вобласьці, на будаўніцтва ў горад Біраблджан, Паўлаўскую і Пермскую вобласьці. Працягваецца прыём заяваў ад грамадзян, што жадаюць перасяліцца ў Чыцінскую й Амурскую вобласьці.

„Перасяленцам забясьпечваецца бясплатны праезд, перавоз маёмасьці, выдаецца беззваротная грашовая дапамога ў размеры 150 рублёў на галаву сям'і й 50 рублёў на кажнага члена сям'і. Прыбыўшым на месца працы прадстаўляюцца дамы або кватэры, выдаецца крэдыт на набыцьцё буйнае рагатае жывёлы й іншыя ільготы. Адпраўка эшалёну зь перасяленцамі ў Амурскую й Чыцінскую вобласьці 26 лютага 1970 году".

СПОРТ У БССР

— Паводля апытаньня зробленага спартовымі журналістымі, ніжэй пададзеныя дзесяць найбольш папулярных у БССР спартавікоў: Алена Новікава — чэмпіёнка XIV Алімпіяды сьвету й СССР у фэхтаваньні; Тамара Шыманская — тройчы чэмпіёнка Эўропы ў віславаньні; Аляксандар Мядзьведзь — чэмпіён XVIII і XIX Алімпіядаў і шматразовы чэмпіён сьвету, Эўропы й СССР у вольным змаганьні; Аляксей Нікачнычаў — чэмпіён сьвету й СССР у фэхтаваньні; Віталь Пархімовіч — шматразовы чэмпіён сьвету, Эўропы й СССР у страляньні; Віктар Быкаў — чэмпіён сьвету на вэлятрэку; Вячаслаў Белаў — чэмпіён сьвету ў сучасным пяцібор'стве; Рамуальд Клім — чэмпіён і рэкардысты сьвету й СССР у кіданьні молатам; Анатоль Каптур — чэмпіён Эўропы ў віславаньні; Генадзь Рабаконь — выдатны штангісты другое цяжкое вагі.

— Беларускія фэхтавальнікі Аляксей Нікачнычаў, Уладзімер Расолька, Юры Смалякоў, Алег Хмыз і Арнольд Чарнушэвіч у студзені наведалі сталіцу Швэцыі Штакгольм, дзе змагаліся супраць швэдзкіх фэхтавальнікаў. Беларускія мечнікі перамаглі першую зборную швэдзкую каманду 0:9, а другую 2:9. Прайгралі Беларусам таксама й швэдзкія пяціборцы.

— Усе пяцёх беларускіх атлетаў, што прыймалі ўдзел у міжнародным турніры вольнага змаганьня ў Гаване (Куба), занялі першыя месцы ў сваіх катэгорыях. Вось яны: Аляксандр і Пётра Мядзьведзь, Пракоп Шастакоў, Юры Канолаў і Сямён Лісафін.

— На міжнародным фэхтавальным турніры за кубак Мартыні, што адбыўся ў Брусэлі (Бэльгія), першае месца заняў менскі шаблісты Віктар Сідзяк.

— У Ратамцы каля Менску заснаваная гаспадарка гадоўлі лёткіх коней. Пры ёй адчыненая й школа язды конна, у якой цяпер вучыцца 175 асобаў. Каля чыгуначнае станцыі „Менскае мора" запраектаваная будова іпадрому.

ЛЕНІН ЦІ СТАЛІН СТВАРЫЎ БССР

У беларускай савецкай гістарыяграфіі звычайна ўважаецца, што вымогі навуковага мэтаду поўнасьцяй задаволеныя, калі на дне артыкульных балонак красуюцца спасылкі на працы Леніна ды зашыфраваныя назовы дзяржаўных і партыйных архіваў. Само сабою прыймаецца, што праца, падмацаваная гэткімі спасылкамі — навуковая й аб'ектыўная.

З гэткай заяўкай на навуковасьць і аб'ектыўнасьць беларускі савецкі дасьледнік Вадзім Круталевіч надрукаваў летась у дзявятым нумары „Полымя" свой густа ўдакумэнтаваны досьлед, пад загалоўкам „Абвяшчэньне Рэспублікі". Адна з мэтаў гэтага артыкулу — пераняесьці заслугу за стварэньне БССР із Сталіна на Леніна. Круталевіч піша: „Сталіна называлі творцам БССР, хоць ніхто зь гісторыкаў ня прыводзіў дакумэнтаў у пацьверджаньне таго, што менавіта Сталіну належыць ідэя стварэньня Беларускае рэспублікі. Зусім зразумела, рашаючае слова належала Уладзіміру Ільічу Леніну".

Круталевічава заява, што „ніхто зь гісторыкаў ня прыводзіў дакумэнту у пацьверджаньне таго, што менавіта Сталіну належыць ідэя стварэньня Беларускае рэспублікі", схвальшаваная двойчы: першае, ідэя стварэньня Беларускае рэспублікі не належыць ані Сталіну, ані Леніну—належыць яна беларускім нацыянальным дзеячом не камуністычных і камуністычных партыяў ды арганізацыяў; другое, да справы ўжыцьцёўленьня гэтае ідэі ў форме Беларускае Савецкае Сацыялістычнае Рэспублікі Сталін меў куды больш практычнага дачыненьня, чымся Ленін. І на гэта гісторыкі падаюць цімала дакумэнтаў. Вось два найбольш зьркія прыклады.

На Захадзе ў 1962 і 65 гадох былі апублікаваныя артыкулы двух дасьледнікаў гісторыі стварэньня БССР: артыкул Нічыпара Недасека „Камунізм і беларускі нацыяналізм". Гістарычны агляд пачатку дачыненьняў", надрукаваны ў „Запісах" Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва ў Мюнхэне, ды артыкул Віктара Сукеньніцкага, надрукаваны ў выдаваным у Амэрыцы часапісе „Поўліш Рэв'ю" (Польскі Агляд), пад заг. „Сталін і незалежнасьць Беларусі".

Супастаўляючы гэтыя два артыкулы з артыкулам Круталевіча „Абвяшчэньне Рэспублікі", кідаецца ў вочы перш-наперш разьбежнасьць у іхнай дакумэнтальнай аснове: усе тры аўтары спасылаюцца ў сваіх цьверджаньнях на дакумэнты й працы папярэдніх дасьледнікаў, але з тых першакрыніцаў, на якія спасылаюцца Недасек і Сукеньніцкі, ладнае часткі ў Круталевічавым артыкуле чамусьці няма. І ход тут не пра якія-небудзь матар'ялы ў недаступных савецкаму гісторыку ідэялягічна варожых публікацыях, ход пра савецкія партыйныя выданьні тых часоў, у якіх адбываліся самыя падзеі, выданьні, у якіх зафіксаваліся дакумэнты й матар'ялы адразу-ж па гарачых сьлядох падзеяў.

Круталевіч у сваім згаданым артыкуле ані разу, прыкладам, не спасылаецца на газэты „Известия" і „Правду", прамоўчваецца таксама й вельмі важны часапіс, орган Народнага Камісарыяту Нацыянальнасьцяў, „Жизнь национальностей". Часапіс гэты выходзіў штотыднёва ад лістапада 1918 году да канца лютага 1922 году, а тады — штомесячна да студзеня 1924 году. У часапісе „Жизнь национальностей" — цэлая маса арыгінальнага матар'ялу, што мае самае беспасярэдняе дачыненьне да гісторыі й перыпэтыяў тварэньня Беларускае ССР. Не спасылаецца Круталевіч у сваіх артыкулах і на сьветчаньні беспасярэдніх удзельнікаў падзеяў 1917-20 гадоў на Беларусі: кнігі, артыкулы й успаміны Алеся Чарвякова, Зьмітра Жылуновіча, Вільгельма Кнорына, Усевалада Ігнатоўскага, ня кажучы ўжо пра досьледы іншых беларускіх савецкіх гісторыкаў дваццатых гадоў.

Характэрна, між іншага, што ў сучаснай беларускай савецкай гістарыяграфіі зусім не абмяркоўваюцца мэтадалягічныя праблемы: пытаньні крыніцаў, аўтэнтычнасьці дакумэнтаў, праўдзівасьці мэмуарнае літаратуры, з чаго гісторыкі чэрпаюць і гістарычныя факты і сваё ацэньваньне мінулых падзеяў. Тымчасам, зусім заканамерным было-б паставіць пытаньне: якая навуковая вартасьць артыкулу пра падзеі 1918-19 гадоў, калі ў ім заміж спасылак на першакрыніцы ладная частка спасылаваньняў на артыкулы й манаграфіі 50-ых і 60-ых гадоў? Пры абмяркаваньні гэткіх пытаньняў напоўна вынікла-б і гэткая, скажам, прапанова: чаму-б ня выдаць асобным зборнікам поўныя тэксты усяго, што было надрукавана пра Беларусь рэвалюцыйных гадоў у найгалаўнейшых органах партыі і ўраду — газэтах „Правда" і „Известия"? Чаму ня даць дасьледніку й кажнаму, хто гэтым цікавіцца, магчымасьці зазірнуць у дакумэнтальныя першакрыніцы, прачытаць, якой мовай і стылем ды ў якім духу пісаліся арыгінальны рэзалюцыяў, справаздачаў і камэнтароў пра справы беларускае дзяржаўнасьці? Адказ на ўсе гэткія й падобныя да іх пытаньні здаецца ясным, калі паназнаёміцца із згаданымі артыкуламі Недасека й Сукеньніцкага (дый іншых аўтараў), што мелі магчымасьць займацца гісторыяй у вабстаўных доступ да ўсіх наяўных дакумэнтаў і матар'ялаў.

Вось-жа артыкулы Недасека й Сукеньніцкага руйнуюць ушчэнт зьідэялізаваную й падгладжаную схэму аднадумства й адназгоды ў партыйных вярхох, якімі супраўджаласяся, бьшцам-бы, „Абвяшчэньне Рэспублікі". Гісторыя БССР была куды складанейшая й драматычнейшая, шлях Беларусаў да савецкае дзяржаўнасьці куды больш цярністы, а прыхільнасьць бальшавіцкае партыі да беларускага адраджэньня куды меншая.

На пункце беларускага дзяржаўнага будаўніцтва бальшавіцкая партыя як цэласьць была глыбака раскалоўшыся: кіраўніцтва бальшавіцкіх арганізацыяў на Беларусі, што знаходзілася ў руках ваеннага неі беларускага элемэнту (Фрунзэ, Мяснікоў і да іх падобныя), да самага канца 1918 году было працівнае русыфікацыйнымі ідэямі й супраціўлялася ня тое, каб стварэньню Беларускае савецкае рэспублікі, але нават ужываньню самых тэрмінаў „Беларусь-беларускі".

Галоўны цяжар змаганьня за ідэю беларускае савецкае дзяржаўнасьці ў лягеры бальшавіцкае партыі вынесьлі на сабе беларускія нацыянальныя сэкцыі РКП(б) ды іншыя нацыянал-камуністычныя арганізацыі, што дзеілі часткава на Беларусі, але пераважна вонках яе, у Маскве, Петраградзе ды іншых гарадох.

Гэта яны напорнай акцыяй дамагаліся, каб Народны камісарыят нацыянальнасьцяў, на чале із Сталінам, уважыў іхныя дамаганьні нацыянальнага самавызначэньня Беларусаў, на што часткава ўдалося ім нахінуць Сталіна. Ленін-жа гэнымі пераломнымі часамі ад канкрэтных справаў беларускага дзяржаўнага будаўніцтва стаяў падалека, бо даводзілася ратаваць самую рэвалюцыю. Ленінава слова было „рашаючым" як кажа Круталевіч, але адно на самым канцы 1918 году. Было гэта тады, калі канфлікт паміж русыфікацыйнымі сіламі Абласнога камітэту (гэтак званага Аблвыканкомзаху) на чале зь Мясніковам, з аднаго боку, ды Беларускім нацыянальным камісарыятам (Белнацкомам), з другога, дайшоў да глыбокага крызісу. Леніну адно тады давялося ўзяць на сябе ролю **арбітра** ды выказацца за стварэньне асобнае рэспублікі БССР.

Я. Запруднік

У БЕЛАРУСКА-АМЭРЫКАНСКІМ РЭСПУБЛІКАНСКІМ КЛЮБЕ ШТАТУ НЬЮ ЁРК

У нядзелю 8 лютага сёлета адбыўся сход сяброў-заснавальнікаў Беларуска-Амэрыканскага Рэспубліканскага Клюбу штату Нью Ёрк. Клюб гэты, заснаваны яшчэ ў канцы 1968 году на чале з часовай Управай, на згаданым сходзе быў канчаткова аформлены й была выбраная сталая ягоная Управа на двухгадовую кадэнцыю. У Управу Клюбу ўвайшлі: д-р Станіслаў Станкевіч — Старшыня, д-р Уладзімер Набагез — Віцэ-Старшыня, інж. Мікалай Гарошка — Сакратар, Барыс Данілюк — Скарбнік, Раіса Станкевіч — Рэфэрэнт вонкавых дачыненьняў.

Беларуска-Амэрыканскі Рэспубліканскі Клюб штату Нью Ёрк знаходзіцца ў сталым кантакце з Аддзелам Нацыянальнасьцяў Усеамэрыканскага Рэспубліканскага Камітэту ў Вашынгтоне і Дзяржаўным Дэпартамантам ЗША ды зьвязаецца правамоцным сябрам Рэспубліканскага Задзіночаньня Нацыянальнасьцяў штату Нью Ёрк.

ПРАМОВЫ КАНГРЭСМЭНАЎ У ВАБАРОНЕ ПАНЯВОЛЕНЫХ НАРОДАЎ

У канцы мінулага году ў Дзяржаўнай друкарні ў Вашынгтоне выйшаў зборнік на 106 бачынах пад загалоўкам Forward-Looking Addresses in the House of Representatives on the Captive Nation Week Movement.

Зборнік пачынаецца пастановай, прынятай у Палаце Рэпрэзэнтантаў: „Пастаноўлена, каб на ўшанаваньне ў ліпені 10-ых угодкаў закону — абвешчаньня Тыдня Паняволеных Народаў падпісанага ў 1959 годзе Прэзыдэнтам Двайтам Айзэнтаўэрам ды на адзначаньне трагэдыі Чэхаславаччыны — выдаць зборнік адпаведных дакумэнтаў. . ." Прадмову да гэтага выданьня напісаў ведамы прыхільнік Паняволеных Народаў кангрэсмэн ад Пэнсыльваніі Даніель Фляд.

У зборніку зьмешчаныя прамовы ў Палаце Рэпрэзэнтантаў на тэму Паняволеных Народаў. Прыкладзена да гэтых прамоваў шмат дакумэнтаў, заявы сэнатараў на гэтую тэму, тэксты праклямацыяў губарнатараў і бурмістраў гарадоў ЗША на адзначаньне Тыдня Паняволеных Народаў у 1968-1969 гадох, поўны тэкст закону № 86-90 пра штогадовае адзначаньне Тыдня Паняволеных Народаў.

На бач. 54 зьмешчаны тэкст прамовы ведамага прыяцеля паняволеных камунізмам народаў, кангрэсмэна Джозэфа Мініха, у якой асабліва зырка падчырккутыя галоўнае заданьне й мэта абвешчаньня Тыдня Паняволеных Народаў: „Спадару Сьпікер, нашым штогадовым адзначаньнем Тыдня Паняволеных Нацыяў мы спрыяем таму, каб ніколі ня згасла пылаючае ў сэрцах народаў Усходу Эўропы зерне свабоды. Мы мусім падтрымаць іх у іхных цяжкіх змаганьнях за права на собскую дзяржаўнасьць, „вольную й справядлівую".

Хто хацеў-бы атрымаць гэты зборнік бясплатна для сябе або для перадачы яго ў розныя бібліятэкі, павінен зьвярнуцца лістоўна да кангрэсмэна сваіх штатаў. Зборнік будзе высылацца бясплатна ў колькасьці, што ня перавышае 7-10 экзэмпляроў.

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД "БЕЛАРУСА"

За апошні месяц (ад справаздачы ў папярэднім нумары газэты) паступілі ў касу нашае газэты падпіска й наступныя ахвяры на Выдавецкі Фонд „Беларуса":

1. Д-р А. Бразоўскі, падпіска й ахвяры із Заходняй Аўстраліі	$ 55.00
2. М. Нікан, падпіска й ахвяры з Мэльбурну, Аўстралія	38.89
3. Згуртаваньне Беларусаў Канады, падпіска	35.00
4. Станіслаў Андрон, Канада, ахвяра	25.00
5. Д-р Р. В. Жук-Грышкевіч, Канада, ахвяра	20.00
6. Аб'еднаньне Бел. Лекараў на чужыне, за паведамл.	20.00
7. Віталь Кажан	15.00
8. В. М.	20.00
9. М. П.	11.00
10. П. Б.	10.00
11. Янка Багун	10.00
12. Ул. Брылеўскі	10.00
13. а. Ул. Урбановіч	6.00
14. а. К. Стар	6.00
15. ЗБК (за паведамленьне)	5.00
16. В. Качанскі	3.00
17. Лінатыпісты, што складае „Беларуса"	3.00
Разам	**$ 292,89**

Усім тым, што прыслалі грошы, Рэдакцыйная Калегія „Беларуса" выказвае шчырае беларускае дзякуй!

АПЛАТЫ ЗА АБВЕСТКІ, КЛІШЫ Й СЯМЕЙНУЮ ХРОНІКУ

1. За абвесткі: за адзін квадратны інч тэксту — 1.50 дал., за кажнае паўтарэньне—1.00 дал. за адзін квадратны інч.

2. За пахаронныя абвесткі (кляпсыды) і сямейную хроніку: 0.75 дал. за адзін квадратны інч тэксту.

3. За клішы: шырыней ў вадну газэтную шпальту — 6.00 дал., у дзьве шпальты — 10 дал., у тры шпальты — 15.00 дал.

Аплата згары пры замаўленьні.

БЕЛАРУСАЎ У КАНАДЗЕ

ветліва просім выпісваць „Беларуса" й высылаць падпіску ды ахвяры на газэту на адрыс нашага Адміністратара на Канаду:

Mr. A. MARKIEVICH
127 Dovercourt Road
Toronto 3, Ont.

© PDF: Kamunikat.org 2011 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2011